

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Historie – Evropská studia

Bakalářská práce

Lucie Procházková

**Keňa a její cesta k povstání Mau Mau
Příspěvek k radikalizaci v Keni ve 20. a 30. letech 20. století**

Kenya and its way to the Mau Mau Uprising
A Contribution to the Process of Radicalization in Kenya in the 1920s and the 1930s.

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucímu práce PhDr. Jaromírovi Soukupovi, bez kterého bych si zvolené téma nevybrala. Děkuji mu také za jeho opravy a poznatky během psaní práce. Velké díky patří mojí mamince Ing. Kateřině Procházkové, která po mě pečlivě četla každé slovo, aby bylo vše správně. Za to samé a ještě mnohem více bych chtěla poděkovat svojí sestře Bc. Kateřině Procházkové. Bez ní by práce asi nikdy nebyla dokončena. Dále bych chtěla poděkovat Charlesi Stanfordovi, který mi pomohl sehnat kontakt na Keňanku, co povstání zažila. Další díky patří tatínkovi Michalu Procházkovi a přítelovi Milanu Tomáškov, kteří mě v psaní neustále podporovali. V poslední řadě bych chtěla poděkovat Aragornovi a jeho partě, oni už budou vědět.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Brandýse nad Labem dne

Lucie Procházková

Abstrakt:

Tato bakalářská práce se věnuje politickým hnutím a jejich vývoji v Keni od dvacátých let dvacátého století až k vyústění povstání Mau Mau. Cílem je charakterizovat a následně analyzovat hlavní problémy v Keni ve dvacátých a třicátých letech 20. století. První část práce představuje téma a následně se věnuje především kikujskému kmenu. Druhá část uvádí první politická uskupení a představuje Harryho Thukua, zakladatele několika politických sdružení. Poslední část se soustředí na Jomo Kenyattu, klíčovou postavu keňských dějin, a jeho působení v Londýně. Dále se práce zaměřuje na radikalizaci politických hnutí a jejich aktivity, které dospěly až k povstání Mau Mau.

Klíčová slova: Keňa, Velká Británie, radikalizace, Jomo Kenyatta, Harry Thuku

Abstract:

This bachelor thesis deals with political movements and their development in Kenya from the twenties of the twentieth century to the Mau Mau uprising. The aim is to characterize and then to analyze the main problems in Kenya in the 1920s and 1930s. The first part of the thesis presents the theme and then focuses mainly on the kikuyu tribe. The second part introduces the first political movements and deals primarily with Harry Thuku, the founder of a few political associations. The last part is focused on Jomo Kenyatta, the main character of Kenyan history and his work in London. Then the thesis is focused on radicalization of the political movements and their activities which came to the Mau Mau uprising.

Key words: Kenya, Great Britain, Radicalization, Jomo Kenyatta, Harry Thuku

Obsah

1.	Úvod.....	7
2.	Velká Británie a její důvody k pronikání do Východní Afriky	8
2.1.	Domorodé kmeny.....	9
2.2.	Kikujové.....	10
2.3.	Kikujové a Britové	12
3.	Kikujské sdružení a (versus) Východoafrické sdružení	15
3.1.	Harry Thuku	16
3.2.	Thuku a jeho působení v rámci EAA	17
3.3.	Zatčení Harryho Thukua	19
4.	Kikujské centrální sdružení.....	21
4.1.	Formování KCA.....	22
4.2.	Federace	22
4.3.	Jomo Kenyatta.....	23
4.4.	Kenyattova první cesta do Velké Británie.....	24
4.5.	Krise kvůli ženské obřízce	24
4.6.	Harry Thuku ve vyhnanství.....	26
4.7.	Kenyattova druhá cesta do Velké Británie	27
4.8.	KCA a založení KPA	28
4.9.	Zákaz KCA	29
4.10.	Kenyatta a jeho působení v Londýně	30
4.11.	Panafrické hnutí	31
4.12.	Legislativní rada.....	32
4.13.	Návrat Kenyatty do Keni	33
4.14.	Radikální skupiny.....	35
4.15.	Radikalizace KAU	35
4.16.	Zbavení umírněného vedení KAU	36
5.	Závěr	38
6.	Seznam příloh	41

Seznam použitých zkratk:

KA – Kikujské sdružení (Kikuyu Association)

YKA – Mladé kikujské sdružení (Young Kikuyu Association)

EAA – Východoafrické sdružení (East African Association)

GMS – Evangelijní misijní společnost (Gospel Missionary Society)

CMS – Misionářská společnost anglikánské církve (Church Missionary Society)

EAINC - Východoafrický indický národní kongres (East African Indian National Congress)

KKa – Kiambujské kikujské sdružení (Kiambu Kikuyu Association)

KCA – Kikujské centrální sdružení (Kikuyu Central Association)

KPA – Kikujské regionální sdružení (Kikuyu Provincial Association)

UMA – Sdružení ukambských členů (Ukamba Members Association)

THA – Sdružení Taita Hills (Taita Hills Association)

LSE – London School of Economics and Political Science

WEA – Sdružení pro vzdělávání pracujících (Workers Educational Association)

WANS – Západní africký národní sekretariát (West African National Secretariat)

KAU – Keňská africká unie (Kenya African Union)

s. – stránka

tzv. – takzvaně

Vol. – Volume

No. – číslo

č. - číslo

1. Úvod

Povstání Mau Mau, které probíhalo v letech 1952 až 1960, není v české literatuře téměř vůbec zastoupeno. Tato bakalářská práce se zabývá obdobím před tímto povstáním a rozebírá jeho příčiny. Cílem práce je téma popularizovat a přiblížit českým čtenářům. Práce odpovídá na otázky problematiky kikujského držení půdy, jakou roli hráli Harry Thuku a Jomo Kenyatta, příčiny povstání Mau Mau a důvody radikalizace Keňské africké Unie (Kenya African Union, KAU).

První kapitola téma uvádí a vysvětluje základní problematiku. Představuje jednotlivé domorodé kmeny s důrazem na kmen kikujský, který je v práci zásadní. Je zde vysvětleno jaké měli kikujové zvyky a tradice a jaký mají vztah ke svému území. Dále je zde uvedeno, jaké byly první kontakty Britů s domorodými kmeny.

V druhé části práce jsou představena první kikujská politická uskupení, jako byla Kikujské sdružení nebo Mladé kikujské sdružení (Kikuyu Young Association, KYA), později přejmenované na Východoafrické sdružení (East African Association, EAA). Tyto dvě organizace měly sice stejné cíle, ale měly spolu spory ohledně způsobu dosažení těchto cílů. Tyto spory jsou v práci popsány a vysvětleny. Další část druhé kapitoly se věnuje Harrymu Thukuovi, vůdci Mladého kikujského sdružení. Thuku byl klíčovou osobností kikujského politického světa.

Třetí kapitola věnuje pozornost především Kikujskému centrálnímu sdružení (Kikuyu Central Association, KCA) a Jomu Kenyattovi. KCA byla nástupce, EAA, stejně jako Jomo Kenyatta byl nástupcem Harryho Thukua. Velká pozornost je věnována Kenyattově cestě do Londýna v letech 1929 až 1930 a poté znovu v letech 1931 až 1946. Poté je představena Keňská africká unie (Kenya African Union, KAU), která je považována za nástupce KCA po jejím zakázání. Další část práce se věnuje radikalizaci KAU, a to především v důsledku připojení militantního uskupení Muhimu. S tím souvisí také změna přísahy, která se s příchodem Muhimu stala mnohem radikálnější. Události uvedené na posledních stránkách práce, jsou prvními kroky k povstání Mau Mau.

Metoda zpracování práce je především chronologická. Výjimkou je období Kenyattova působení v Londýně, kdy byla pro přehlednost, použita metoda retrospektivní. Byla využita i metoda orální historie, kdy se podařilo získat kontakt na Anne Cox, jejíž rodina patřila mezi bílé přistěhovalce z Velké Británie. Anne Cox se nicméně narodila již v Keni. Rozhovor proběhl přes prostředníka v elektronické podobě, ovšem v práci není přepsán celý, kvůli nedostatečné odbornosti získaných informací. Proto jsou použity pouze jeho výňatky.

2. Velká Británie a její důvody k pronikání do Východní Afriky

Na přelomu 19. a 20. století, kdy ubíhaly poslední roky vlády královny Viktorie, dosáhlo Britské impérium obrovské rozlohy. V druhé polovině 19. století se pozornost velmocí, co se týká kolonialismu, obrátila k Africe. Nastala tzv. „rvačka o Afriku“, kdy byl tento kontinent v polovině 19. století téměř nepopsanou mapou a do první světové války byla, kromě Etiopie a Libérie, ovládána nějakou evropskou zemí, přičemž asi třetina patřila Britům.¹ Britové měli hned několik důvodů proč rozšířit svůj vliv v oblasti východní Afriky. Jedním z těchto důvodů bylo otroctví, které Britové využili spíše jako záminku. Dalším důvodem bylo koloniální soupeření Velké Británie s ostatními státy, především pak s Německem.

Hlavním důvodem pronikání Britů do oblasti východní Afriky bylo otroctví. Velká Británie v roce 1807 zakázala obchod s otroky a roku 1833 zrušila otroctví v celém impériu. Také tlačila na ostatní evropské státy, aby ji následovaly a postavily otroctví mimo zákon. To se podařilo po Vídeňském kongresu, kdy státy postupně obchod s otroky zakázaly, i když například Portugalsko „podlehlo“ britskému tlaku až v roce 1836.² Na východoafrickém pobřeží si udržoval vliv imám Sajjid Saíd a v roce 1822 ho tzv. Moresbyho smlouvou potvrdil. V této smlouvě Britové uznali suverenitu Saída nad východoafrickým pobřežím až k mysu Delgado, tam začínala portugalská zóna. Imám roku 1840 přenesl své sídlo na Zanzibar, které se stalo centrem obchodu s otroky. V roce 1861 Britové zakoupili pobřeží pozdější Keni. Britové tlačili na sultána, aby omezil a postupně zrušil otroctví. Tomu se podřídil až sultán Bargaš, který roku 1873 vydal dekret, který zakázal obchod s otroky.³

V roce 1888 se k vládě nad územím Keni dostali Britové. Ne však Britská koruna. Nově nabytému území vládla Britská východoafrická imperiální společnost (Imperial British East Africa Company).⁴ Jenomže společnost neměla dostatek prostředků, aby zde mohla vybudovat úspěšný protektorát a tak správu nad Keňou převzala přímo Velká Británie. Konkrétně v roce 1895, kdy Velká Británie vyhlásila na území pozdější Keni protektorát Britská východní Afrika. Zde měla být nastolena přímá správa Britů a roku 1896 začala výstavba železnice z Mombasy do Ugandy. Ugandská železnice, jak byla pojmenována, stála Velkou Británií přes 6,5 milionu liber a bylo sem dovezeno přes 30 tisíc dělníků z Indie. Téměř třetina zemřela nebo byla zmrzačena, a to jako důsledek trestů, nemocí nebo útoků lvů. Vláda Roberta Cecila odůvodňovala stavbu železnice potřebou civilizovat východní

---

¹ FERGUSON, Niall, *Britské impérium, Cesta k modernímu světu*, Praha 2007, s. 247-248.

² KLÍMA, Jan, *Dějiny Afriky: Vývoj kontinentu, regionů a států*, Praha 2012, s. 115.

³ Tamtéž, s. 155.

⁴ FIALA, Vít, *Socio-ekonomické aspekty britského kolonialismu v Keni*, Plzeň 2013, s. 22.

Afriku, a že při případné invazi, například od Němců, železnice Britům pomůže s přesunem vojsk.⁵

Největším britským rivalem ve východní Africe, pokud se jedná o kolonie, bylo Německo. Na počátku devadesátých let se s odchodem kancléře Otty von Bismarcka měnila také zahraniční politika, nazvaná „nový kurs“. Tato politika měla tři hlavní cíle. Za prvé to bylo utužení a posílení Trojspolku. Za druhé zmírnění napětí ve vztahu s Francií. Nakonec za třetí, navázat spojení s Velkou Británií. V reakci na poslední bod byla na Berlínské konferenci v roce 1886 podepsána smlouva o rozdělení sfér vlivu mezi Německem a Velkou Británií ve východní Africe. Linie rozdělila některé místní kmeny bez ohledu na jejich zájmy.⁶ V roce 1890 byla podepsána tzv. Helgolandská smlouva, kdy se Německo „zřeklo protektorátu nad východoafrickým sultanátem Witu, uznalo britský protektorát nad Zanzibarem a Pembou a slíbilo nebránit britskému ovládnutí Ugandy a dalším pronikáním k Hornímu Nilu.“⁷ Za to získalo Německo od Británie ostrov Helgoland, který měl pro Německo strategický význam. Velká Británie tedy obhájila koloniální rozšiřování ve východní Africe na mezinárodní scéně.

Po upevnění britských pozic v Keni se zde od roku 1902 začali usazovat bílí farmáři, především z Velké Británie. Zde můžeme hledat počátek budoucího konfliktu o půdu. Evropští osadníci dostávali rozsáhlé pozemky, většinou na 999 let. Domorodci, kteří se vyskytovali v tzv. „korunních zemích“, což byly oblasti, určené pro domorodce, dostávali maximálně dva hektary půdy.⁸

Evropané přišli do Keni hledat nový začátek a život. Podle svědectví Anne Cox, dcery anglického farmáře, který přijel v roce 1906, nebyly jejich začátky v Keni vůbec jednoduché. Museli se vypořádat s životními podmínkami, na které nebyli z Velké Británie zvyklí, jako třeba invaze kobylek, které ničily celou úrodu. Hospodářská zvířata umírala na různé nemoci a lidé se museli vypořádávat s nemocemi jako například malárie, cholera, tyfus a další. Všechny tyto nemoci a přírodní katastrofy byly nové a nově příchozí osadníci se museli naučit s nimi žít.⁹

2.1. Domorodé kmeny

Původní obyvatelstvo v Keni bylo velice pestré. Dělo se na několik etnických skupin. A to na bantuskou, nilskou, nilo-hamitskou a kušitskou. Obyvatelé bantuské a nilské skupiny

---

⁵ ELKINS, Caroline, *Imperial reckoning, The untold story of Britain's gulag in Kenya*, New York 2005, s. 1–2.

⁶ KLÁNSKÝ, J., *Keňa*, Praha 1967, s. 49.

⁷ STELLNER, František, „Nový kurs“ a „světová politika“: Zahraniční politika Německa v 90. letech 19. století, in: *Historický obzor*, roč. 1, č. 7/8, 1990–91, s. 180.

⁸ KLÍMA, Jan, *Dějiny Afriky*, s. 195–196.

⁹ Svědectví Anne Cox získané dne 18.7.2018 na základě elektronické komunikace.

byli především orientovaní na zemědělství. Naopak Nilo-hamité se živili především pastevectvím. Do bantuské skupiny patřili Kikujové, Kambové, Luhjové a Gusijové. K nilským národnostem patřili početní Luové. Do nilo-hamitské skupiny patřili Masajové, Nandiové nebo Kipsigisové. Na severu kočovali obyvatelé kušitské skupiny, kam patřili například Somálci a Rendilové.¹⁰

Většina kmenů britské nadvlády vzdorovala. Například Somálci projevovali odpor několik let.¹¹ Dále se Britové těžce vypořádávali s Kalendžiny, kteří byli popuzeni kvůli stavbě železnice, která vedla jejich pastvinami v údolí Nyando. Nebyli početní, ale jejich vojenská reputace způsobila, že se jim všichni vyhýbali. Mezi lety 1895 až 1905 bylo posláno pět vojenských expedicí, aby Kalendžiny donutily ke spolupráci. Poté, co byl jejich vůdce, Koitalel, při jednání zastřelen, souhlasili s rozhodnutím, že budou včleněni do rezervace severně od železnice.¹² Podobné vojenské expedice musely být vedené například ke kmenům Luo nebo Gusii. Masajové byli kmenem, který byl založen na vojenských hodnotách a byl znám pro své vojenské úspěchy a plenění. Proto se od Masajů očekával velký odpor. Ten však nakonec přišel od zemědělsky orientovaného kmene, od kterého se odpor nečekal. Byli to Kikujové.¹³

2.2. Kikujové

Vzhledem k tomu, že tato práce se zabývá především kikujskou problematikou, v následující části bude Kikujům¹⁴ věnována větší pozornost než ostatním kmenům. Pokud jde o organizaci kmene, je založena na třech základních faktorech. A to na rodině (mbari), klanu (moheraga) a na systému dělení podle věku (riika). Vzhledem k tomu, že u Kikujů je polygamie velice běžná, rodina se rozšiřuje velice rychle a po několika generacích může jít až o tisícičlennou rodinu. Z toho důvodu kikujská rodina nemůže žít v úzkém spojení, kdy spolu žijí rodiče, děti a třeba i prarodiče, protože jsou příliš početní. Proto je velice důležitý klan, který rodinu, respektive rodiny, spojuje. Dalším prvkem, který je třeba vysvětlit je dělení kmene na věkové skupiny. Téměř každý rok se tisíce kikujských hochů a dívek zúčastní rituálu obřezání, čímž se automaticky dostanou do další věkové skupiny. Toto věkové dělení

---

¹⁰ KLÁNSKÝ, J., *Keňa*, s. 26–27.

¹¹ ROSEBERG, JR., C. G., NOTTINGHAM, J., *The Myth of "Mau Mau": Nationalism in Kenya*, New York 1966, s. 7–8.

¹² Tamtéž, s. 8–9.

¹³ MUNGEAM, G. H., *Masai and the Kikuyu Responses to the Establishment of British Administration in the East Africa Protectorate*, *The Journal of African History*, Vol. 11, No. 1., (1970), s. 128, [20. 7. 2018] Dostupné z: <http://jstor.org/stable/180220>

¹⁴ Je zajímavostí, že správně nejde o Kikuje, ale o Gikuje, což je dokonce označení pro zemi a ne pro osoby. Správné označení je Mu-Gikuju a označení pro jednotlivce je A-Gikuju. Název Kikujové se používá v Evropě, ale je nesprávný. Já se budu však držet evropského označení Kikujové.

funguje i v dalších etapách života Kikujů, kdy podstoupí určitý rituál a tím postoupí do další věkové skupiny.¹⁵

Dělení podle věku úzce souvisí s kikujským vzdělávacím systémem. Dítě si musí projít několika věkovými skupinami, kdy ze začátku jsou za jeho vzdělání zodpovědní rodiče. Dítě je vzděláváno v rodinných a klanových tradicích a jde o zcela jiný systém než ten, co v Keni představili Evropané. Kikujové nemají žádnou speciální budovu, která by se dala nazvat školou, ale šlo o jistou formu domácího vzdělávání. Na začátku života vyučuje své potomky matka, která je učí ukolébavky, poté je učí správný jazyk a výslovnost.¹⁶

Další důležitý prvek kikujského kmene je vztah k půdě, proto je na místě uvést, kde se Kikujové usadili a co pro ně půda znamenala. Bílí osadníci se stěhovali především do oblasti Bílé vysočiny (White Highlands), kde narazili právě na Kikuje. Hlavním sporem Kikujů a Britů, který vedl k nespokojenosti a odporu, který vyústil povstáním Mau Mau, bylo držení půdy a zabírání území, které bylo původně kikujské.

První místo, které Kikujové obývali, bylo Fort Hall. Když se jejich kmen rozrostl, začal expandovat a hledal další místo, kde se usadit. Expanze proběhla na jih a na sever. Na jihu obsadili území, dnes známé pod názvem Kiambu. Ta část obyvatel, která šla na sever, se usadila v Nyeri, ležící u Mt. Kenya. Expanze na sever, byla pomalým a jednoduchým procesem, během něhož obsadili území, kde téměř nikdo nežil. Na jihu, to tak jednoduché nebylo. Zde narazili na kmen Wanderobo nebo také známé jako Ndorobo, což byl kmen zaměřený na lov a sběr. Kikujové ovšem věřili, že půdu nelze dobýt násilím a usadit se tam, protože duchové původního obyvatelstva by jim znemožnili jejich zemědělské aktivity a nebylo by možné nic vypěstovat. Nepomohl by jim ani jejich bůh, Ngai. Proto se území nesnažili převzít násilím, ale vyjednáváním a nakonec si část půdy odkoupili. Předání půdy bylo doprovázeno náboženskými rituály a obětováním bohu. Všechna půda byla odkoupena osobním vlastníkem nebo jako rodinné společné vlastnictví. Půda tedy nebyla držena kmenem jako celkem ale jednotlivci. Vlastník pak nechal své území obdělávat a využívat i další členy kmene, takže to vzbuzovalo dojem, že jde o kolektivní vlastnictví, jak to později nesprávně označovali Evropané, nicméně vlastník půdy byl pouze jeden.¹⁷ Bylo běžné, že členové kikujské rodiny, kteří žili ve Fort Hall a nebyli bohatí, se nastěhovali k příbuzným, kteří půdu již odkoupili. Pro držitele půdy to bylo výhodné, protože se rozvíjel sociální a náboženský život a měli k dispozici pracovní sílu, která jim pomáhala.¹⁸

---

¹⁵ KENYATTA, Jomo, *Facing Mt. Kenya*, s. 3–4.

¹⁶ Tamtéž, s. 95–97.

¹⁷ Tamtéž, s. 26–27.

¹⁸ LEAKY, L. S. B., *Mau Mau and the Kikuyu, London 1952*, s. 6–7.

Postupně se vyvinul systém vlastnictví půdy (gethaka) a začal se formovat systém nájemníků. Gethaka je v podstatě systém, individuálního vlastnictví půdy. Zároveň však existuje systém rodinného vlastnictví.¹⁹ Celý kikujský systém vlastnictví půdy je velice komplikovaný a odvíjí se na základě legendy.²⁰ Můžeme rozlišit několik druhů držení půdy, a to například githaka, což je individuální vlastník půdy, který ji získal nákupem, dědictvím nebo získáním loveckých práv. Dalším příkladem je mohoi, který využívá půdu k obdělávání, která ale patří někomu jinému, ale neplatí za ni žádný poplatek.²¹

V roce 1902 Keňu postupně postihly čtyři katastrofy, které ji zpustošily a zároveň zformovaly budoucí vztahy mezi Kikuiji a britskou vládou. Byla to epidemie neštovic, vypuknutí moru skotu, obrovské sucho, které mělo za následek hladomor a devastování úrody kobylkami. Tyto katastrofy nejvíce postihly oblast Kiambu. Proto se Kikujové začali stěhovat ke svým příbuzným do Fort Hall a Nyeri, kde se dalo přežít. Svě území, nebo lépe, rodinné dědictví opouštěli pouze dočasně. V této době začali Britové hledat místo pro farmaření bílých osadníků a narazili na zdánlivě volné území, které ovšem Kikujové pořád pokládali za své.²²

2.3. Kikujové a Britové

Britové si na území Kikujů stavěli pevnosti, první vystavěl kapitán (později lord) Lugard a George Wilson. Pevnost byla ovšem Kikuiji zničena hned dvakrát. Proto byla později, asi šest kilometrů hlouběji do kikujského území, postavena pevnost nová, Fort Smith. Proběhlo zde několik potyček, ale roku 1893 bylo uzavřeno příměří a vztahy s Británií se na čas zlepšily.

S příchodem Britů do Kiambu souviselo šíření křesťanských misíí. Misionáři se usídlili v Thogotu, Kabete a St. Austinu. Všechny tři stanice byly založeny na kikujském území. Misionáři narazili hned na několik problémů. Prvním byl jazyk a dorozumívání se. Poté, co se naučili kikujsky, bylo velmi těžké Kikuje přesvědčit, aby opustili svoji víru a konvertovali ke křesťanství. Misionáři zde ale zakládali nemocnice a školy, čehož využívali především mladí Kikujové. Starší Kikujové nesli nelibě, když chtěli jejich mladí synové přejít ke křesťanství. Často se pak stávalo, že došlo k jejich vyvlastnění, čímž přicházeli o své

---

¹⁹ KILSON, Martin L., Jr., *Land and the Kikuyu: A Study of the Relationship between Land and Kikuyu Political Movements*, The Journal of Negro History, Vol. 40, No. 2, (1955), s. 106, [22. 6 .2018] Dostupné z: <http://jstor.org/stable/2715382>

²⁰ Legenda říká, že bůh Ngai rozdělával území světa různým národům a rasám. Mogai rozkázal Gikuyuovi (prvnímu Kikuiji), aby založil domov pro sebe a své potomky. Ten založil, spolu se svojí manželkou Moobi, první domovinu zvanou Mokorwe wa Gathanga.

²¹ KENYATTA, Jomo, *Facing Mt. Kenya*, s. 22–23.

²² LEAKEY, L. S. B., *Mau Mau and the Kikuyu*, s. 8–10.

dědictví.²³ Kikujové se většinou k misijní činnosti přidávali především kvůli vzdělání, aniž by doopravdy věřili v křesťanství. Vznikala zde tedy značně nevyvážená náboženská skupina, kdy kikujové využívali především sociální systém křesťanské církve, ale upřímně novou víru nepřijali.

Britské impérium mělo poměrně složitý systém koloniální správy, kde jednotlivá území měly různé statusy, podle míry závislosti na Velké Británii. Prvním typem území byly dominia. Šlo o autonomní státy, které uznávají britského panovníka jako hlavu státu, za dominia byly považovány například Kanada nebo Austrálie. Korunní kolonie, byly dalším typem území. Toto území bylo spravováno britským Ministerstvem kolonií pomocí guvernéra, který byl tímto ministerstvem jmenovaný. Do této kategorie patřila Keňa. Dále byly protektoráty, které byly spravovány Ministerstvem zahraničních věcí Velké Británie. Do této kategorie můžeme zařadit například Ugandu a Njasko. Tongo a Egypt patřily do kategorie chráněné státy, kde si zachovali vládu místní panovníci, ale podléhali doporučení britského zmocněnce. Dalším typem území bylo výsadní území, kam patřila například Severní a Jižní Rhodesie, kde vládly obchodní společnosti. Posledním typem území bylo kondominium. Šlo o území přímo spravované několika zeměmi, jako například britsko-egyptské kondominium v Súdánu v letech 1899-1955.²⁴

Když Britové převzali nad Keňou správu, administrativní pracovníci trávili spoustu času na tzv. safari. Usídlili se blízko vesnic, seznamovali se s obyvatelstvem a dávali jim cenné rady. Postupem času bylo pro původní obyvatelstvo jasné že „...*bílý muž, zde byl, aby pomáhal a ne aby utlačoval.*“²⁵ Bohužel, toto neplatilo příliš dlouho. Administrativní pracovníci měli postupně víc papírování a jejich přítomnost byla vyžadována v kanceláři a na práci v terénu už jim nezbýval čas, čímž ztratili osobní kontakt.

V roce 1902 začali do Keni přicházet první osadníci, kteří hledali místo, kde by mohli začít svůj nový život. V této době našli úrodnou zemi, která se zdála být téměř prázdná. Byla to již dříve zmiňovaná oblast Kiambu. Vláda a noví osadníci, tak přirozeně neviděli pouto, které Kikujové k této zemi chovali. Území bylo prohlášeno jako korunní území. Vláda půdu od Kikujů odkoupila, ale jen od těch, co v danou chvíli na tomto území žili. Podle Kikujů však země nemohla být odkoupena, aniž by se neprovedly příslušné náboženské rituály a obětování bohu. To Britové nechápali a nepřikládali tomu důležitost. Došlo ke střetu zájmu, mezi britským a kikujským právem. Podle Kikujů, bylo odkoupení neplatné, zatímco pro

---

²³ LEAKEY, L. S. B., *Mau Mau and the Kikuyu*, s. 58–59.

²⁴ *Kolonialismus*, [19. 7. 2018], Dostupné z: <https://kolonialismus.webnode.cz/britske-imperium/britske-kolonie/sprava-britskeho-imperia/>

²⁵ LEAKEY, L. S. B., *Mau Mau and the Kikuyu*, s. 62.

Brity byla tato záležitost uzavřena a odkoupení území považovali za platné. Je nutné upřesnit, že o svoji půdu přišli pouze někteří Kikujové. Velká část kmene svoji půdu neztratila. Ti, co se jich odcizení půdy týkalo, měli možnost zde zůstat jako nájemníci nových majitelů a mohli zde pěstovat svoji úrodu. Potíž byla v tom, že se tato možnost již nevztahovala na jejich potomky.²⁶

Byla vydána různá omezení, která měla hájit práva Afričanů. Nicméně britští úředníci si interpretaci často vykládali podle svého a zneužívali svých funkcí a uznávali nárok na půdu podle toho, jak si to přáli oni. Mezi jarem roku 1903 a zimou 1904 bylo zabráno přes 220 000 akrů africké půdy. Navíc byly další tisíce darovány soukromým vlastníkům. Například Lord Delamere získal 100 000 akrů. Ještě více získal Lord Francis Scott, který dostal 350 000 akrů půdy.²⁷

Je důležité si uvědomit, že realita nebyla taková, že by každý domorodý Afričan nenáviděl všechny bílé osadníky a obráceně. V některých případech tomu tak bylo, ale tuto skutečnost nelze vztáhnout na všechny. Anne Cox například popisuje svůj vztah s domorodými obyvateli jako velice kladný, kdy je označila za své přátele a mentory v dobách svého dětství a dokonce vyjádřila vděčnost za jejich společnost.²⁸

---

²⁶ LEAKY, L. S. B., *Mau Mau and the Kikuyu*, s. 63–66.

²⁷ KILSON, Martin L., Jr., *Land and the Kikuyu: A Study of the Relationship between Land and Kikuyu Political Movements*, The Journal of Negro History, Vol. 40, No. 2, (1955), s. 106, [22. 6 .2018] Dostupné z: <http://jstor.org/stable/2715382>

²⁸ Svědectví Anne Cox získané dne 18.7.2018 na základě elektronické komunikace.

3. Kikujské sdružení a (versus) Východoafrické sdružení

První světová válka byla významným milníkem, který ovlivnil, nejen Velkou Británii, ale také její kolonie, tedy i Keňu. Místní obyvatelstvo začalo pozorovat problémy dále než ke svým hranicím a začalo zakládat první politické kikujské organizace.²⁹ Jako první bylo založeno relativně konzervativní uskupení, Kikujské sdružení (Kikuyu Association, KA). Dalším bylo například Mladé kikujské sdružení (Young Kikuyu Association, YKA), založené Harry Thukem.

Politické organizace začaly v Keni vznikat po první světové válce. Jako první vzniklo Kikujské sdružení vedené náčelníky Kikujů. O pouhé dva roky později vzniklo Východoafrické sdružení (East African Association, EAA). Tyto celky měly stejné nebo přinejmenším velice podobné cíle, a to například zlepšení pozemkové politiky Britů. Kikujské sdružení však podle mladé generace přistupovalo k řešení problému nedůrazně a zde můžeme hledat impuls pro vytvoření Východoafrického sdružení.

První písemná zmínka o Kikujském sdružení se objevila v novinách East African Standard v listopadu 1920, kde byl uveden dopis podepsaný Matthewem Njorogem. V dopise se píše, že spolu s Canonem Harrym Leakym napsali dopis vládě, kde si stěžují, že vláda zabírá postupně víc a víc půdy a oni již nemají kam jít. Vláda jim vyhověla a půdu nezabrala. Proto se rozhodli, že dají vědět ostatním kikujským náčelníkům o svém úspěchu a pokusí se spojit a vyjednávat s vládou společně. Na konci roku 1919 se vůdci sešli a Kinyanjui, jeden z hlavních náčelníků³⁰, souhlasil se založením asociace. Kikujští náčelníci začali usilovat o modifikaci systému a reformy, ovšem je důležité zmínit, že ve spolupráci s Brity.³¹ Impulsy pro založení sdružení byly hned dva. Prvním důvodem, bylo již zmiňované zabírání půdy, druhým, méně známým důvodem bylo, jmenování křesťanských zástupců do *kiamas*, což byly africké okresní soudy. Sdružení bylo složené ze starších nekřesťanských náčelníků a ze čtyř mladých křesťanů. O stoupencích Kikujského sdružení se mnoho neví. Z rozhovorů s těmi co přežili Mau Mau bylo však zřejmé, že sdružení bylo pro většinu přitažlivé, hlavně proto, že bylo jediné, které se zabývalo africkými problémy.³²

Jak jsem již zmiňovala dříve, mladá generace domorodého obyvatelstva nesouhlasila s mírným postojem náčelníků. Do jejich čela se postavil Harry Thuku a 10. června 1921 založil Mladé kikujské sdružení (Young Kikuyu Association, YKA). V červenci Thuku však

---

²⁹ LEAKY, L. S. B., *Mau Mau and the Kikuyu*, s. 67.

³⁰ V kikujské společnosti není pouze jeden náčelník, ale je jich více, jde o radu starších, kteří jsou obecně respektováni.

³¹ ROSEBERG, JR., C. G., NOTTINGHAM, *The Myth of "Mau Mau"*, s. 41–43.

³² SPENCER, John, *The Kenya African Union*, London 1985, s. 26–27.

sdužení přejmenoval na Východoafrické sdružení (East African Association, EAA).³³ Důvodem bylo, že Thuku chtěl, aby se mohli připojit všichni a nikdo nebyl omezen slovy pojmenování organizace, což by se u původního názvu mohlo snadno přihodit.

3.1. Harry Thuku

Harry Thuku³⁴ byl klíčovou osobností, co se týká počátku politických hnutí v Keni. Narodil se v roce 1895 do velmi významné Kikujské rodiny, Mbari ya Gathirimu, v oblasti Kiambu. Jeho otec se jmenoval Kairianja, měl čtyři manželky a jedna z nich, Wanjiku, byla Thukuova matka.³⁵

Thuku se setkal s Evropany v roce 1902, konkrétně to byl reverend Knapp z Evangelijní misijní společnosti (Gospel Missionary Society, GMS). Knapp měl jednání se staršími z kmene o území pro misijní stanici. Došlo k dohodě, kdy společnost získala 100 akrů, které zasahovaly i do Kiambu Hill, který patřil Thukuově rodině.

V roce 1907 byl zaměstnán v misijní společnosti jako pasák stád a jako pomocník v domě Knappových. V té době se, díky kontaktu s misionáři, naučil číst a psát. V roce 1908 byl pokřtěn a přijal jméno Harry. V roce 1911 odešel hledat práci do Nairobi, kde začal pracovat jako zametač a poslíček v bance Standard Bank. V Nairobi nemohl docházet do GMS, protože zde nepůsobili, proto docházel do Misionářské společnosti anglikánské církve (Church Missionary Society, CMS). V Nairobi ho vyhledal příbuzný z Kambui a společně padělali šek, který Thuku podepsal pod jménem W. P. Knapp, ale ten byl tou dobou už ve Spojených státech amerických. Na vše se však velice rychle přišlo a Thuku strávil dva roky ve vězení v Mombase.³⁶ Po propuštění vystřídal několik zaměstnání, aby se uživil. Konkrétně v roce 1913 získal práci, v níž počítal obydlí, aby se mohly vybírat daně. V roce 1914 začal pracovat jako sazeč pro osadnické noviny The Leader. Zde byl v kontaktu se zprávami ze světa a mohl si tak rozšířit svůj obzor a znalosti.³⁷ Mimo jiné se naučil jak tisknout mapy a náčrty válečných pozic. Od roku 1918 pracoval jako telefonní operátor v koloniální pokladně.

---

³³ Dále je používán název Východoafrické sdružení.

³⁴ Thuku získal své jméno po dědovi z matčiny strany. Ten se původně jmenoval Karanja, ale když přišli do země Arabové, vyměňovali měděné dráty za sloní kly, kterým říkali *ruthuku*. Karanja přijal jméno Thuku jak ho přezdívali a toto jméno získal později i Harry

³⁵ Thuku ve své autobiografii popisuje svůj vztah s matkou, jako velice vřelý. Vypráví zde také příběh, kdy byla spolu se svým synem Njugumou a dalšími unesena kmenem Kambu, když obdělávala pole. Thuku píše, že jeho matka byla velice silná žena, a tak se jí podařilo utéct. Njugumo to ovšem nepřežil. Zemřela až v roce 1934. Jeho otec zemřel, když byly Thukuovi pouhé čtyři roky, a to v roce 1899.

³⁶ Z toho dva měsíce pracoval na silnicích a jeden rok uklízel a žehlil věci pro jednoho z dozorců. Nakonec pro jednoho z dalších dozorců tlačil do vozíků, nebo lépe malých trolejbusů, které byly v Mombase velice rozšířené, a tak ho vozil všude po městě.

³⁷ KIEREINI, Douglas, *Rise, fall of Harry Thuku* in: Business Daily, [28. 3 .2018], Dostupné z: <https://www.businessdailyafrica.com/lifestyle/society/Rise-fall-of-Harry-Thuku/3405664-4296872-bmsd27/index.html>

Tato práce pro Thukua znamenala velkou výhodu, protože přicházel do kontaktu se spoustou vlivných mužů, jako byl například M. A. Desai, „lídr“ Indů v Keni.³⁸

3.2. Thuku a jeho působení v rámci EAA

Když skončila první světová válka, Britové rozhodli, že by bílí osadníci měli být odměněni za jejich službu ve válce, i když šlo o úředníky a odcizili Kikujům několik tisíc akrů půdy. V této době domorodí obyvatelé nepožadovali, aby všichni Evropané odešli nebo samostatnost, ale požadovali, aby si půdu odkoupili a neprohlásili ji jenom tak za svou, protože to byla krádež. Další problém, který Afričany pobuřoval bezprostředně po první světové válce, byl systém kipande.³⁹ Šlo o něco jako identifikační kartu, kde byly informace o držiteli, jako jméno, otisk prstu, etnická skupina, předchozí a současné zaměstnání. To Afričané museli nosit v malé plechové krabičce o velikosti cigaretové krabičky, zavěšené na krku. Kipande se stalo nenáviděným symbolem britské koloniální správy.⁴⁰ Když se Afričané dozvěděli, že se jim má snížit plat o třetinu, byl to konečný impuls ke svolání schůze, která proběhla 7. června 1921 v Pangani. Zde padl poprvé nápad o založení Mladého kikujského sdružení. Thuku oslovil lidi, jako byli Abdullah Tairara⁴¹, Job Muchuchu a Ishmael Mungai, kteří souhlasili s vytvořením asociace. Byli to jeho přátelé, kteří měli stejné cíle jako Thuku.

Události pak začínaly nabírat spád, když bylo dne 24. června 1921 uspořádáno veřejné shromáždění, tzv. baraza. Setkání bylo iniciováno náčelníky z Kikujského sdružení, ale přítomni byli i další, jako například Harry Thuku, který byl zvolen za sekretáře shromáždění. Reverend Barlow byl požádán, aby sepsal list stížností, který byl předčítán před britskými komisaři. Ti na většinu stížností odpovídali vyhýbavě a pouze slíbili, že vláda tyto požadavky zváží. Během setkání si ovšem Thuku uvědomil, že náčelníci mají v plánu petici poslat do Londýna běžnou úřední cestou, což znamenalo, že by musela projít přes nejméně pět úřadů. Thuku si uvědomil, že každý úředník, kterému prošla petice rukama, by dopsal komentář a zlehčil situaci, až by jí v Londýně nevěnovali větší pozornost. Proto se Thuku rozhodl, že bude jednat na vlastní pěst, což kikujské náčelníky silně pobouřilo. Další rozhořčení náčelníků způsobilo to, že když Thuku odcházel, vzal s sebou petici, která ale nebyla jeho dílem, nýbrž dílem Kikujského sdružení.⁴²

---

³⁸ Desai a Thuku spolu začali spolupracovat a Desai dokonce nechal Thukua, aby mohl využívat jeho kancelář jako své velitelství.

³⁹ THUKU, Harry, *Harry Thuku: an autobiography*, Nairobi 1970, s. 18.

⁴⁰ ELIKNS, Caroline, *Imperial reckoning*, s. 16.

⁴¹ Tairara s Thukuem spolupracoval již od začátku a pomáhal mu při založení orgaizace. Byl s Thukuem vzdáleně příbuzný, ačkoliv to zjistili až po svém setkání. Byl členem kikujsko-muslimské komunity v Pangani.

⁴² SPENCER, John, *The Kenya African Union*, s. 38–39.

V následujících dnech Thuku se svými přáteli diskutoval o dalším postupu a dne 10. července bylo v Nairobi uspořádáno setkání Východoafrického sdružení, kde byl Thuku silně podpořen a zvolen jeho předsedou. Zde se znovu projednávalo řešení několika palčivých problémů Afričanů, jako bylo vzdělání, nucená práce, daně, ale i problém indické otázky. Bylo rozhodnuto, že rezoluci pošlou přímo na Ministerstvo kolonií (Colonial Office) v Londýně. Thuku ovšem telegram podepsal svým jménem a jako adresu uvedl koloniální pokladnu, kde pracoval.⁴³

Je důležité si uvědomit, že indická otázka byla v Keni velice významná a Harry Thuku je s ní silně spojen. Indové tvořili v Keni početnou národnostní menšinu. Přijeli do Keni především kvůli stavbě železnice a usadili se v Nairobi a okolí. Mezi vůdce patří již zmiňovaný M. A. Desai a především Alibhai Mulla Jeevanjee.⁴⁴ Ten v roce 1914 založil politické uskupení Východoafrický indický národní kongres (East African Indian National Congress, EAINC). Cílem byla obrana práv Indů, které byly ohrožovány Evropany a získat s nimi rovnoprávné postavení.⁴⁵

Britská vláda rozhořčena užitím adresy pokladny Thukua donutila, aby si vybral mezi prací a politikou. Harry Thuku si vybral politiku. Telegram poslaný přímo do Londýna pobouřil také kikujské náčelníky, a to hned z několika důvodů. Prvním důvodem bylo to, že s nimi své jednání předem nekonzultoval, což pro ně bylo ponižující. Dalším problémem bylo to, že poslal kromě telegramu také petici, kterou sepsal Barlow a poslal to i jménem Kikujského sdružení. Nakonec je pobouřila Thukuova angažovanost v indické otázce, s níž se náčelníci neztotožňovali, protože se zabývali pouze kikujskou problematikou. 25. července 1921 se v Thika sešlo šestnáct náčelníků z Fort Hall, Nyeri a Embu. Harry Thuku a Indové zde byli silně odsouzeni. Kinyanjui považoval Thukovo chování jako drzost a náčelníci se rozhodli, že by podpořili Thukuovu eventuální deportaci ze země.⁴⁶

Poté, co byl Thuku odsouzen Kikujským sdružením, odjel do Fort Hall a Nyeri, kde pořádal hromadná setkání, pro získání podpory. Thuku postupně přesvědčil o své pravdě zejména mladé muže s křesťanským vzděláním. Kikujská asociace postupně kontrolovala jižní část oblasti Kiambu. Ovšem ne všude se mu povedlo získat si příznivce. Například

---

⁴³ THUKU, Harry, *Harry Thuku*, s. 22–24.

⁴⁴ V Nairobi jsou po něm pojmenovány zahrady, tedy Jeevanjee Gardens, které začal stavět již roku 1904.

⁴⁵ AYIAR, Sana, *Empire Race and the Indians in Colonial Kenya's Contested Public Political Sphere, 1919 – 1923*, in: *Journal of the International African Institute*, Vol. 81, No. 1, February 2011, [5.4. 2018] Dostupné z: <http://jstor.org/stable/41484969>

⁴⁶ ROSEBERG, JR., C. G., NOTTINGHAM, *The Myth of "Mau Mau"*, s. 42–47.

v oblasti Machakos, kam se vydal společně s Abdullahem Trairarou, byla odezva velice vlažná.⁴⁷

Na konci roku 1921 bylo však jisté, že Thuku začíná mít velkou podporu a 29. listopadu uspořádal hromadné setkání v Thice. Bylo požadováno zrušení Nařízení o registraci domorodců (Native Registration Ordinance) nebo alespoň pozastavení jeho platnosti na období pěti let. Dále požadovali, aby vláda vydávala instrukce koloniálním úředníkům, aby se k místním náčelníkům chovali s respektem a důstojností. Dalším bodem bylo zrušení daně z obydlí, tudíž by platili pouze daň z hlavy, jako tomu bylo u Evropanů a Asiatů. Posledním požadavkem bylo dovolit domorodcům kupovat půdu po celé zemi.⁴⁸

3.3. Zatčení Harryho Thukua

Thuku se pro vládu stal příliš nebezpečným a 14. března 1922 byl zatčen. Ve svých pamětech napsal, že ostatní o tom neměli potuchy, ale on byl varován mladým Indem, že bude v blízké době zatčen. Vůdci Východoafrického sdružení svolali v Nairobi generální stávkou. Dav se shromáždil u policejní stanice a požadoval Thukuovo okamžité propuštění. Ten den se nespokojených původních obyvatel sešlo okolo jednoho tisíce. Další den se toto číslo zvýšilo až na přibližně osm tisíc. Dne 16. března byla vyslána delegace šesti zástupců, Job Muchuchu, Abdullah Tairara, David Njuguna, Douglas Mwangi, Lawi Mwangi a Ndimgoe, kteří jednali o propuštění Thukua. V poledne se vrátili z jednání a již nedočkavému davu mohli oznámit pouze to, že měl Thuku slíben korektní soud, nikoliv však propuštění. V tuto chvíli byl však dav příliš nabuzený na to, aby přijali toto řešení a rozptýlil se. Delegace byla obviněna, že byla podplacena a dav se začal bouřit. Podle svědectví Joba Muchuchua si začala Mary Muthoni Nyanjiru vytahovat šaty až po ramena a křičela: „*Vezměte si moje šaty a dejte mi vaše kalhoty. Vy muži jste zbabělci.*“⁴⁹ Dále pak křičela, že není na co čekat, jejich vůdce je přece uvnitř a ona požadovala, aby ho odtamtud společně dostali, třeba i násilím. Na to začaly stovky žen vydávat nadšené výkřiky, tzv. ngemi. Místní policie zpanikařila a strhla se střelba, kdy Mary byla mezi prvními mrtvými. Muchuchua dále tvrdí, že Evropané, kteří seděli na verandě Hotelu Norfolk a popíjeli, se ke střelbě přidali a prý mohli za většinu mrtvých. Oficiálně bylo nahlášeno, že během nepokoje bylo zabito 21 Afričanů a 28 jich bylo zraněno.

---

⁴⁷ ROSEBERG, JR., C. G., NOTTINGHAM, *The Myth of "Mau Mau"*, s. 47–48.

⁴⁸ Tamtéž, s. 48.

⁴⁹ KIEREINI, Douglas, *Rise, fall of Harry Thuku*, in: Business Daily, [19. 4 .2018], Dostupné z: <https://www.businessdailyafrica.com/lifestyle/society/Rise-fall-of-Harry-Thuku/3405664-4296872-bmsd27/index.html>

Job Muchuchu ovšem píše, že podle pracovníka márnice, který byl členem Východoafrického sdružení, přivezli ten den 56 mrtvých těl.⁵⁰

Statečnost žen během povstání se zapsala do paměti mnoha místních obyvatel a stala se významným rysem těchto událostí. Vznikla například politická píseň, tzv. Kanyegenuri, jež oslavuje statečnost Mary Muthoni Nyanjiru, která se posmívala mužům za jejich zbabělost.⁵¹

Po potlačení shromáždění policie zatkla asi padesát členů Východoafrického sdružení a rozhodla o deportaci Harryho Thukua, Waiganjoa a Mugekenyia. Byli deportováni, protože se předpokládalo, že pokud by došlo k jejich propuštění, hnutí by dále pokračovalo ve své činnosti. Ostatní jako například Abdulla Tairara byli brzy poté propuštěni a někteří dostali krátký trest. O propuštění Tairari se Thuku dozvěděl z dopisu od Desaiho 7. května 1922.⁵²

Období, kdy působilo Východoafrické sdružení, nebylo dlouhé, ale bylo velice významné. Harry Thuku se jako první odvážil postavit se vládě a jeho zatčení způsobilo, že se nacionální hnutí na chvíli odmlčelo. Nicméně Thukuův odpor inspiroval budoucí organizace k dalšímu odporu. Sdružení se stalo základem pro další skupiny, které byly zakládány v následujících letech.⁵³

---

⁵⁰ ROSEBERG, JR., C. G., NOTTINGHAM, *The Myth of "Mau Mau"*, s. 52.

⁵¹ Tamtéž, s. 52–54.

⁵² THUKU, Harry, *Harry Thuku*, s. 33–34.

⁵³ SPENCER, John, *The Kenya African Union*, s. 47–48.

4. Kikujské centrální sdružení

O Thukuově deportaci ostatní vůdci Východoafrického sdružení sice věděli, ale nemohli nic dělat, protože o jeho soudu nevěděli vůbec nic. Tři týdny po Thukuově zatčení napsal Desai Thukuovi další dopis, ve kterém píše, že jeho Východoafrické sdružení již neexistuje. To nebyla úplně pravda, v tu dobu se ještě pár přívrženců snažilo pokračovat v propagandě, ale jejich možnosti byli značně omezené. Pár měsíců po Thukuově zatčení proběhlo několik schůzí, kde se ti vůdci, co byli na svobodě, snažili sepsat petici, která měla požadovat propuštění Thukua. Nic se ovšem nestalo a v srpnu 1923 se stoupenci Východoafrického sdružení sešli naposledy.

V dubnu 1922 John Mbogwa Kimotho spolu s dalšími jako byl Marius Karatu, Ruberito Macharia, založili Kiambujské kikujské sdružení (Kiambu Kikuyu Association, KKA). Chtěli se na rozdíl od Thukua, který měl multietnické sdružení, vymezit a zaměřili se na Kikuje. Jejich politika pokračovala v odporu proti kipande a nucené práci, ale jejich hlavní zájmy se týkaly odcizování půdy. Asi po deseti měsících se však vůdci hnutí rozhodli připojit k již zformovanému Kikujskému centrálnímu sdružení (Kikuyu Central Association, KCA), protože viděli, že budou mít větší šanci na úspěch.⁵⁴

Kikujské centrální sdružení bylo založeno ve Fort Hall, vedle Kiambu. Zrodilo se z pozůstatků Východoafrického sdružení. Jejich hlavní cíle se zaměřily na propuštění Harryho Thukua, ukončení systému kipande a navrácení půdy, která byla podle nich ukradena Kikujům. Sdružení nebylo nijak radikální a vláda jej uznala jako legální uskupení a hlavním vůdcem se stal Joseph Kang'ethe. Sdružení se, stejně jako Východoafrické sdružení, vymezovalo proti Kikujskému sdružení. Kikujské centrální sdružení nechtělo přijmout podřízenou roli ve státě a zanevřít na svoje zvyky a tradice, jako tomu bylo v případě Kikujských náčelníků. Kikujské centrální sdružení se snažilo najít možnost, jak přivést Kikuje do moderního světa bez ztráty důstojnosti a nezávislosti, jak politické, tak kulturní.⁵⁵

Působení Kikujského centrálního sdružení můžeme rozdělit na čtyři etapy. První etapa probíhala mezi lety 1922 do 1924, tedy od zatčení Harryho Thukua po zformování sdružení. Druhá etapa, od začátku prvních aktivit po vrchol popularity během krize kvůli ženské obřízce, trvala od roku 1924 až do 1929, popřípadě 1930. Období poklesu až k ochromení společnosti mezi roky 1930 až 1938 můžeme označit za třetí etapu. Poslední etapa probíhala od roku 1938, kdy došlo k oživení sdružení v Kiambu až do roku 1940, kdy došlo k zákazu Kikujského centrálního sdružení.^{56 57}

---

⁵⁴ SPENCER, John, *The Kenya African Union*, s. 56–60.

⁵⁵ ROSEBERG, JR., C. G., NOTTINGHAM, *The Myth of "Mau Mau"*, s. 87.

⁵⁶ SPENCER, John, *The Kenya African Union*, s. 55.

4.1. Formování KCA

V roce 1925 byli dva členové KCA, Joseph Kang'ethe a John Mbuthia, zvoleni do první Místí kmenové rady ve Fort Hall (Fort Hall Local Native Council). V prosinci roku 1925 prezentovali petici, kterou sepsali. Petice obsahovala stížnosti, jako například, že vláda sestavila hranice mezi africkými rezervacemi bez konzultace s jednotlivými kmeny. Bylo zde požadováno, aby se KCA mohla scházet bez vnějších zásahů a požadovali povolení pro pěstování kávy a bavlny a dále například více vzdělávacích zařízení. Tato petice znamenala pro Kikujské centrální sdružení první výraznější krok, který se zasadil o růst sdružení. Ačkoliv byli oba členové rady vždy přehlasováni, jejich přítomnost dodala odvahu a zároveň důvěru v KCA mnoha Afričanům, kteří se posléze připojili. Popularita vůdců KCA vzrůstala a tak se na začátku roku 1927 rozhodli přemístit svoje velitelství z venkovské oblasti Kahuhia do Pumwani v Nairobi, aby byli nablízku vládě a mohli tak zastupovat kikujské obyvatelstvo. S přesunutím velitelství do Nairobi souvisela i změna hlavních vůdců, kdy někteří, mezi nimi i Joseph Kang'ethe, zůstali ve Fort Hall.

Bylo tedy potřeba zajistit nového vůdce KCA, který by zde byl na plný úvazek, uměl plynule anglicky a byl schopen reprezentovat kikujské zájmy před vládou. Práce byla nabídnuta Jamesi Beuttahovi, který splňoval všechny požadované podmínky a navíc pocházel z Fort Hall. Beuttah pracoval na poště a vzhledem k tomu, že měl ženu a tři děti, z finančních důvodů si nemohl dovolit opustit tuto práci, protože věděl, že KCA nemá dostatek peněz na jeho zaplacení. Beuttah tedy nabídku nepřijal, ale doporučil svého přítele z Nairobi, známého pro svoji zálibu ve whiskey. Jmenoval se Johnstone Kenyatta.⁵⁸

Kenyatta nabídku přijal, ačkoliv měl, stejně jako Beuttah, rodinu a opustil práci s dobrým příjmem. KCA ovšem znamenala pro Kenyattu svobodu a eventuální cestu do Anglie. O tři roky později, tedy v roce 1928 se pro Kenyattu stala politika prací na plný úvazek. Pod jeho vedením se KCA rozrostla, Kenyatta navštěvoval různá místa a rozšiřoval tak vliv KCA, dále také vydával noviny v kikujském jazyce, jmenovaly se Mwigwithania, což v kikujském jazyce znamená smíření. KCA ale hlavně získala vůdce, který sofistikovaně prezentoval jejich zájmy a cíle britské vládě.⁵⁹

4.2. Federace

Britská vláda začala zvažovat spojení tří východoafrických teritorií do určité formy federace nebo určité úzké unie. Šlo o Keňu, Ugandu a Tanganiku. Impuls vzešel od

---

⁵⁷ Tyto etapy budou přiblíženy na následujících stránkách.

⁵⁸ SPENCER, John, *The Kenya African Union*, s. 65–66.

⁵⁹ DELF, George, *Jomo Kenyatta*, New York 1975, s. 62.

evropských osadníků a jejich podporovatelů v Británii. Ti dokonce navrhovali určitou formu samovlády v „novém dominiu“. Proto bylo navrženo ustanovit komisi, která měla tuto záležitost prošetřit a podat doporučení jak ve věci rozhodnout. První, Ormsby-Gorova komise, která dorazila do Keni v roce 1924, nebyla nijak významná. Druhá komise, Hilton Young Comission, přijela do Keni v roce 1928. Ta požadovala shromáždění důkazů jak od Evropanů, tak od Asiatů a Afričanů. Za Afričany se vyjádřila KCA.⁶⁰ KCA znovu požadovala Thukuovo propuštění, protestovala proti systému kipande a znovu otevřela otázku kikujské půdy. Dále požadovala lepší vzdělávání a poprvé požadovala africké zastoupení v Legislativní radě. Zastoupení měli být Afričané dvanácti zástupci různých etnických skupin, z toho tři Kikujové. Komise vydala závěrečnou zprávu v lednu 1929 a nárok na samovládu byl zamítnut. KCA však diskutovala o problémech země a měla možnost prezentovat zde svoje nároky a požadavky.⁶¹

Po zprávě komise poslalo Ministerstvo kolonií v dubnu 1929 do Keni sira Samuela Wilsona, aby zkontroloval místní reakce na zamítnutí federace. KCA pro Wilsona vypracovala memorandum, ve kterém požadovali již mnohokrát zmiňované požadavky. Co ale změnili, byl požadavek na reprezentaci dvanácti Afričany. Nyní navrhovali reprezentaci dvěma Evropany, jedním Indem a třemi Afričany.⁶² KCA sice v tuto chvíli ničeho nedosáhla, ale alespoň se rozvinula a z těchto jednání se poučila.

4.3. Jomo Kenyatta

Jomo Kenyatta se narodil pravděpodobně v roce 1894 v Ichaweri, jihozápadně od hory Mt. Kenya. Jeho rodné jméno bylo Kamau Ngengi. Jeho první kontakt s Evropany byl prostřednictvím Skotské církve. Kenyatta se stal žákem v této misionářské společnosti, kde začal pracovat jako pomocník v domě evropského osadníka. Zde se naučil plynule anglicky, což byl také jeden z důvodů, proč byl zvolen do čela KCA. V srpnu 1914 byl pokřtěn a přijal jméno Johnstone Kamau. Podobně jako Harry Thuku se Kenyatta přestěhoval do Nairobi, kde získal práci v Oddělení veřejných prací. Zde přijal jako své druhé jméno Kenyatta.⁶³ Po krátké zkušenosti u Vysokého soudu, kde Kenyatta pracoval jako tlumočník, začal pracovat v městské radě v Nairobi.⁶⁴

V roce 1922 se Kenyatta připojil k Harrymu Thukuovi a jeho Východoafrickému sdružení. Nestal se ovšem významným členem a vůdcem společnosti, a tak nebyl zatčen. Po

---

⁶⁰ KCA není ani zmíněna ve zprávě komise, nicméně na vědomí vzata byla.

⁶¹ SPENCER, John, *The Kenya African Union*, s. 67–69.

⁶² Tamtéž, s. 69.

⁶³ Kikujský termín pro ozdobný pásek, který nosil.

⁶⁴ ROWE, John A., *Jomo Kenyatta*, [18. 6 .2018] Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Jomo-Kenyatta>

rozpadu Východoafrického sdružení a posléze založení Kikujského centrálního sdružení se Jomo Kenyatta znovu ocitl v politickém dění, tentokrát však již zaujal přední roli v politickém dění v Keni, kterou neopustil do své smrti v roce 1978.

4.4. Kenyattova první cesta do Velké Británie

V lednu 1929 zažádala KCA britskou vládu o povolení poslat Kenyattu do Londýna. KCA vládu ujistila, že si zaplatí všechny výdaje sama, a že Kenyatta nebude pro vládu v žádném ohledu přítěž. To dokazuje, že Jomo Kenyatta a KCA byli umírnění a nechtěli jít radikálně proti vládě. Reakce Britů však byla chladná. Kenyattovi bylo řečeno, že mu sice nemůžou zakázat, aby jel, ale že jeho cesta bude zbytečná a bude to ztráta času a peněz. KCA se však nenechala odradit a 17. února 1929 Kenyatta odplul do Velké Británie a s sebou si vezl petici, kterou KCA připravila.⁶⁵ Společně s Kenyattou do Londýna odjel také indický právník z Keni, Isher Dass.

Dne 21. února 1929 vydaly britské noviny The Times článek, ve kterém se psalo, že Kenyatta přijel do Londýna, aby promluvil se Státním tajemníkem o problémech týkajících se Kikujského kmene, a to především o otázkách půdy. Objevily se i další články, což bylo pro některé šokující, protože bylo zvykem, že britské kolonie jsou vidět na mapě, ale není o nich slyšet. Články byly ovšem pouze stručné a nebylo jich mnoho, proto je důležité si uvědomit, že široká veřejnost si jeho přítomnosti nevšimla. Po mnohých konzultacích však nakonec nebylo povoleno předat petici přímo Státnímu tajemníkovi a kromě stručné zprávy v novinách se nic nedělo a petice nemohla být předána. Ačkoliv byl Kenyatta hořce zklamán, našel zde mnoho přátel a podporovatelů, jako byli například Charles Freer Andrew nebo William McGregor Ross. V prvních měsících mu byla i velice nápomocná organizace Liga proti imperialismu, se kterou se nakonec rozešel, protože Kenyatta řešil pouze keňské problémy a oni požadovali, aby se zasazoval i o další africké státy. Kenyatta nestrávil veškerý čas pouze v Londýně a v srpnu navštívil další evropské země, konkrétně navštívil Rusko a poté Německo.⁶⁶ Jeho cesta do Ruska však způsobila, že se objevilo podezření, že sympatizuje s komunisty.⁶⁷

4.5. Krize kvůli ženské obřízce

V době kdy byl Kenyatta v Londýně, vyvrcholila v Keni krize kvůli problému ženské obřízky. Křesťanské misionářské společnosti vedly s Kikuji spor ohledně ženské obřízky již

---

⁶⁵ SPENCER, John, *The Kenya African Union*, s. 71.

⁶⁶ DELF, George, *Jomo Kenyatta*, s. 66–68.

⁶⁷ BECK, Anne, *Some observation on Jomo Kenyatta in Britain. 1929-1930*, Cahiers d'Études Africaines, Vol. 6, 1966, s. 318, [22. 6. 2018] Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4390930>

dříve, výrazné spory se vedly především v roce 1919 a nyní spor znovu vygradoval. Ženská obřízka je rituál, kdy dojde k odstranění klitorisu nebo jiné části pohlavního orgánu. Nejvýrazněji proti tomuto zvyku bojovala Skotská misijní činnost. Ta v roce 1929 prohlásila, že jejich stoupenci mají slíbit, že nebudou tento zvyk nijak podporovat a že mají zabránit, aby jejich děti tento obřad podstoupily. Ti Kikujové, kteří se rozhodli v této tradici pokračovat, byli vyloučeni a nemohli docházet do školy. Byly sepisovány různé petice a nakonec se misionáři dohodli s vládou, že děti můžou do škol docházet, ale učitelé musí tento zvyk odsuzovat. Doufali totiž, že učitelé nakonec děti přesvědčí, aby respektovaly postoj misionářů. Ani to však neuspokojilo rozhořčené Kikuje, kteří začali volat po založení vlastních škol. Ty nakonec byly založeny nezávisle na misionářích, nicméně spor pokračoval dále. Pro Evropany znamenal tento rituál něco bolestivého a hlavně barbarského, kdy dochází ke zmrzačení dívky. Je však důležité si uvědomit, že samy dívky o obřízku stály, protože žádný Kikuj by si nechtěl vzít neobřezanou dívku, stejně jako si žádná kikujská dívka nechtěla vzít neobřezaného muže. Pokud to někdo udělal, byl zpravidla vyděděn a v klanu již nemohl žít.⁶⁸

Na jaře roku 1929 se z Keni do Velké Británie vrátil A. R. Barlow, člen Skotské misijní společnosti. Barlow sepsal podrobnou zprávu, kde uvedl jeho dojmy a názory, které měl na Kenyattu a poslal ji Dr. Arthurovi, řediteli Skotské misijní společnosti u Kikujů. Barlow zde zmiňuje, že Kenyatta na něj uděl dobrý dojem. Když se s ním Barlow v Anglii setkal poprvé, byl překvapen jeho zdvořilostí. Dále tvrdil, že byl Kenyatta uvolněný a přirozený, jako kdyby se v Anglii již narodil. Barlow se tázal lidí, kteří s ním přišli do styku před tím, než přijel do Británie, co si o Kenyattovi myslí. Ptal se například již zmiňovaného McGregora Rosse, který se vyjádřil velmi pozitivně. Barlow dále chválil jeho šetrné zacházení s penězi a rychlost s jakou se dokázal přizpůsobit modernímu světu. Takovému chvály se, na druhou stranu nedostalo Isherovi Dassovi, který Kenyattu na cestě doprovázel. Britští úředníci dokonce prohlásili, že je „nakažen“ komunistickou frakcí.⁶⁹

Vzhledem k již zmiňované krizi ohledně ženské obřízky se Kenyatta v Evropě snažil setkat se s členy Skotské misijní společnosti. Ti o schůzku neměli velký zájem, ale Barlow nakonec smluvil schůzku v Edinburghu, která se konala dne 30. května 1930. Sešlo se zde dvanáct zástupců skotské církve. Kenyatta na schůzce přečetl petici, kvůli které do Londýna jel, poněvadž chtěl získat jejich sympatie a ukázat s čím se KCA potýká. Poté se na řadu dostala problematika ženské obřízky a Kenyatta se snažil vysvětlit, že KCA nemá nic proti

---

⁶⁸ KENYATTA, Jomo, *Facing Mount Kenya*, s. 125–129.

⁶⁹ BECK, Anne, *Some observation on Jomo Kenyatta in Britain. 1929-1930*, Cahiers d'Études Africaines, Vol. 6, 1966, s. 316–318, [22. 6. 2018] Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4390930>

křesťanským společenstvem v Keni, i vzhledem k tomu, že mnoho členů KCA byli křesťané. KCA ovšem nejvíce kritizovala přílišnou radikálnost v zákazu jejich zvyků a tradic, konkrétně ženské obřízky. Dále zmínil, že pokud se vylepší možnosti vzdělávání pro Kikuje, tak tento zvyk pozvolna vymizí, ale násilné ukončení zvyku není pro Kikuje přípustné. V několika případech se sice debata vyostřila, ale jinak se dala považovat za poměrně klidnou. Kenyatta zde ovšem ukázal statečnost a odhodlání, když se pustil do debaty s dvanácti muži, kteří kritizovali KCA a kikujské zvyky a on byl na obhajobu jediný. Kenyattovým cílem bylo zlepšit vztahy se skotskou církví, což se alespoň částečně povedlo.⁷⁰

Další viditelná stopa, kterou po sobě Kenyatta v Londýně nechal, byla, když poslal editorovi deníku The Times dopis, ve kterém se odvolával na článek *Nepokoje mezi Kikujskými domorodci* a obhajoval zde KCA, která zde byla brána jako podvratná organizace. V pěti bodech stručně vymezil cíle KCA a snažil se poukázat na to, že KCA nechce být radikální, ale že chce svých cílů dosáhnout pomocí diplomacie. Mnoho dalšího toho již Kenyatta ve Velké Británii nestihnul, a především kvůli nedostatku peněz se v září 1930 vrátil do Keni. Na politické scéně toho mnoho nedokázal, ale Jomo Kenyatta se vrací s rozšířeným obzorem a obohacen zkušenostmi.⁷¹ Na Kenyattově cestě bylo velice důležité, že se vydal do centra britské moci a mohl si udělat o britském impériu mnohem lepší obraz, než by mohl v Nairobi.

V Nairobi Kenyattovo anglické dobrodružství sice zlepšilo jeho postavení a cesta nebyla považována za neúspěšnou, ale pro některé stoupence byl stále za pravého „lídra“ považován Harry Thuku. Bylo to, jako by Kenyatta držel asociaci pohromadě, než se vrátí Harry Thuku ze svého zajetí. Zdá se tedy že, zatčení politického „lídra“ pro něj přineslo více popularity než cesta do centra vzdálené zemi, která vládne.

4.6. Harry Thuku ve vyhnanství

Zde je na místě zmínit, co se dělo s Thukuem zatímco byl deportován. Místo kam byl Thuku poslán se jmenovalo Kismayu, což se nachází na území dnešního Somálska. Thuku ve vyhnanství příliš netrpěl. Nemusel být přímo ve vězení, bydlel v malém domku a pouze se musel každé ráno nahlásit na policejní stanici. Vzhledem k přírodním podmínkám nemohl Thuku nic pěstovat a tak požádal o povolení vyučovat, které dostal a vyučoval dvě hodiny denně. Žáci, kteří k němu docházeli, byli především Indové a Somálci. V roce 1925 skončila první fáze Thukuovy deportace, protože Britové předali Jubaland Italům.⁷² Poté přebýval na

---

⁷⁰ BECK, Anne, *Some observation on Jomo Kenyatta in Britain. 1929-1930*, Cahiers d'Études Africaines, Vol. 6, 1966, s. 321–324, [22. 6. 2018] Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4390930>

⁷¹ DELF, George, *Jomo Kenyatta*, s. 68–70.

⁷² Itálie dostala toto území za oplátku, že se zapojila do první světové války na straně Dohody.

několika různých místech, jako bylo Lamu, Meru a další. Většinou se k němu chovali velice mile a dopřálo se mu i mnohých laskavostí. Poté co Thuku požádal o možnost vytvoření malé farmy, nejenže toto povolení získal, ale okresní komisař major Sharpe mu dokonce dal osení zdarma. V roce 1928 přišly první náznaky o možnosti Thukuova propuštění, a protože nikde nedělal problémy, mohl být o dva roky později propuštěn. Harry Thuku se vrátil z vyhnanství v prosinci roku 1930. Jeho propuštění nebylo podmíněno žádnými podmínkami, ačkoliv se předpokládalo, že Thuku se usadí a nebude se angažovat v politice.⁷³ Jeho pozice však již nikdy nebyla tak silná jako před zadržením v roce 1922.

4.7. Kenyattova druhá cesta do Velké Británie

Poměrně krátce poté, co se Kenyatta vrátil z Velké Británie, se začalo uvažovat o další cestě do Londýna. Zástupci Kikujů měli představit postoje KCA Společnému parlamentnímu výboru (Parliamentary Joint Committee) ohledně federace ve východní Africe. Vybrán byl znovu Jomo Kenyatta a další člen kikujského kmene, Parmenas Githendu Mockerie. Na cestu vyrazili 28. dubna 1931. Cesta do Londýna byla také nabídnuta Harry Thukuovi, který ji však odmítl, protože předpokládal, že by se neřešilo nic jiného než již zmiňovaná federace tří afrických zemí, a že by nebylo možné řešit problematiku kikujské půdy. Ve své autobiografii Thuku píše, že neviděl benefity, které cesta přinášela a proto cestu odmítl.⁷⁴ Podle jiného zdroje se však Thuku přihlásil sám, ale nebyl vybrán. Pro Thukua to byla velká potupa a na Kenyattu žárlil.⁷⁵

Když Kenyatta a Parmenas dorazili do Londýna, zjistili, že Společný parlamentní výbor již zamítnul vyslechnout si další svědectví, protože si již vyslechli kikujské náčelníky z Kikujského sdružení, jako byl Koinange. Připravené memorandum sice zástupci KCA výboru představili, ale nebyli přijati oficiálně a ve finální zprávě memorandum zmíněno nebylo.⁷⁶ Bylo velice komplikované najít v Londýně někoho, kdo by Kenyattu poslouchal a začal řešit problémy, které chtěl Kenyatta přednést. Promlouval na několika shromážděních nebo radách, ale většinou bez valného úspěchu. Kenyatta si ovšem rychle hledal přátele a jako již při první cestě do Londýna v letech 1929 až 1930 mu mnoho z nich pomohlo. Mezi nejvlivnější přátele, které si zde získal, můžeme zařadit například Ramsayho McDonalda, pozdější Lady Cynthii Asquith nebo Sidney a Beatrice Webbovi.⁷⁷

---

⁷³ THUKU, Harry, *Harry Thuku*, s. 37–46.

⁷⁴ Tamtéž, s. 51.

⁷⁵ SOUKUP, Jaromír, „*Předehra k tragédii*“ *K příčinám politické radikalizaci v Keni v meziválečném období*, in: Kapitoly z obecných dějin: panu profesorovi s láskou, Praha 2014, s. 242.

⁷⁶ DELF, George, *Jomo Kenyatta*, s. 75.

⁷⁷ Tamtéž, s. 75–86.

Na podzim roku 1931 se Kenyatta přestěhoval do Birminghamu na školu Quaker College, aby se ještě zlepšil v angličtině a lépe si přivykl anglickému způsobu života. Většina žáků byla o deset let mladší a většinou byl Kenyatta přezdíván jako „strýc Ken“. Kenyatta zde vůbec nepůsobil uzavřeným dojmem, jak by se dalo předpokládat, ale naopak se v této společnosti dobře adaptoval, a dokonce chodil čas od času na různé přednášky, kde přednášel o Keni.⁷⁸

4.8. KCA a založení KPA

Mezitím se v Nairobi formovalo vedení KCA. V roce 1932 probíhala volba nového prezidenta KCA, ve které zvítězil Harry Thuku nad Kang'ethem, který se zrovna vrátil z vězení.⁷⁹ Viceprezidentem se stal Jessie Kariuki. KCA si nicméně procházela krizí a Thuku byl silně kritizován za vedení strany ostatními významnými členy, kteří si pomýšleli na jeho místo. Největší spory se objevily mezi Thukuem a Jessiem. Thuku tyto spory popisuje ve své autobiografii, kde vysvětluje, že Jessie Thukua obvinil ze pronevření peněz KCA. Thuku se rozhodl, že své jméno očítí a Jessieho zažaloval. Rozsudek vyzněl poněkud neutrálně, kdy bylo prohlášeno, že Jessie jednal v dobré víře, ale přímo Thukua neviděl, že by peníze ukradl. O Thukuově nevině svědčil například George Ndegwa.⁸⁰ V roce 1933 dokonce došlo k rozdělení strany. Po jednom roce, kdy existovaly souběžně dvě organizace KCA, Thuku zformoval nové hnutí nazvané Kikujské regionální sdružení (Kikuyu Provincial Association, KPA). To znamenalo pro KCA velkou překážku, protože Thuku byl silný vůdce a KCA zůstala bez dominantního „lídra“, který by mohl KCA efektivně vést.⁸¹

KPA byla oficiálně založena až v dubnu 1935. Na počátku roku 1940 se k organizaci hlásilo kolem čtyř tisíců členů, včetně žen. Členové se zavazovali, že budou loajální Jeho Královské Výsosti a vládě. Dále slibovali, že se budou chovat dle britských tradic a zdrží se jakýchkoliv činů proti britské vládě.⁸² To svědčí o tom, že Thuku definitivně opustil od politiky, kterou prosazoval dříve a začal podporovat britskou vládu. Strana měla největší podporu ve Fort Hall. V roce 1941 okresní komisař Nairobi oficiálně otevřel novou kancelář KPA v Eastleighu.⁸³ Thuku ve své autobiografii vysvětloval, že již nechtěl nic skrývat a chtěl jednat otevřeně, aby vláda neměla další důvod pro jeho znovu zatčení.⁸⁴

---

⁷⁸ DELF, George, *Jomo Kenyatta*, s. 86–88.

⁷⁹ Ve vězení byl kvůli uspořádání politického setkání, které nebylo povoleno.

⁸⁰ THUKU, Harry, *Harry Thuku*, s. 55–56.

⁸¹ ROSEBERG, JR., C. G., NOTTINGHAM, *The Myth of "Mau Mau"*, s. 139.

⁸² THUKU, Harry, *Harry Thuku*, s. 60.

⁸³ ROSEBERG, JR., C. G., NOTTINGHAM, *The Myth of "Mau Mau"*, s. 139–140.

⁸⁴ THUKU, Harry, *Harry Thuku*, s. 60.

Během krize způsobené kontroverzí ohledně ženské obřízky, byla KCA silně oslabena, především proto, že britská vláda zakázala její shromáždění a finanční sbírky. To způsobovalo neustálý nedostatek peněz a po Thukuově odštěpení strany, se finanční situace KCA ještě zhoršila. Strana nicméně pokračovala ve svých aktivitách a vyvíjela tlak na vládu, zejména kvůli odcizování půdy.

4.9. Zákaz KCA

V roce 1938 se do vedení KCA dostal George Ndegwa, který přinesl straně oživení a zlepšení organizace. Jessie a Ndegwa poté společně zorganizovali protestní pochod z oblasti Kamba do Nairobi. Dále sepsali další petici a především spolu založili organizaci Sdružení Ukambských členů (Ukamba Members Association, UMA) organizace byla přičleněna, a tedy součástí KCA. V roce 1939 došlo ještě k dalšímu rozšíření organizace. KCA se rozhodla pomoci v rozvoji nově vzniklé nekikujské organizace Sdružení Taita Hills ⁸⁵ (Taita Hills Association, THA). V roce 1940 se tyto dvě organizace staly odvětvím KCA, kdy posílaly své zástupce na jednání a sdílely spolu některé náklady.⁸⁶

V roce 1938 se objevovaly zprávy, které tvrdily, že KCA začala být protivládní. Po začátku druhé světové války se dokonce objevily zvěsti, že KCA začala udržovat kontakt s Němci a německými organizacemi, ačkoliv všechny tři organizace vydaly memorandum o loajálnosti k Velké Británii. Vláda proto najala archeologa Dr. L. S. B. Leakyho, syna Canona Harryho Leakyho, aby pracoval v Kriminálním vyšetřovacím oddělení (Criminal Investigation Department), aby tyto zvěsti prověřil. Jeden z Leakyho agentů, který se dostal do užšího centra KCA, podal zprávu, kde popsal, že vedení KCA v noci navštívilo italský konzulát, kde plánovalo poslat určitý finanční obnos do Německa a prohlásilo, že si přejí vítězství Německa. Další zprávy vypovídaly o kampani proti branné povinnosti Afričanů a plánování útoku na britské jednotky v Africe. Na základě těchto informací, ačkoliv většina z nich nebyla pravdivá, Britové 20. května 1940 udělali zátah nejen na ředitelství KCA, ale jejich úředníci vtrhli i do dalších dvou organizací, a to konkrétně již zmiňovaná odvětví, THA a UMA. Nic podvrtného zde nenašli, nicméně o několik dní později britská vláda všechny tři organizace zakázala a vydala zatykač na dvacet pět vůdců. Zvěsti o spolupráci s Němci nebyly potvrzeny ani později, ale Britové využili války jako záminku, aby se KCA zbavila.⁸⁷

---

⁸⁵ Taita Hills je území v jižní části Keni.

⁸⁶ SPENCER, John, *The Kenya African Union*, s. 93–94.

⁸⁷ Tamtéž, s. 93–96.

4.10. Kenyatta a jeho působení v Londýně

V době, kdy došlo k rozštěpení KCA na dvě sdružení, se Kenyatta vrátil z další návštěvy Ruska, což bylo v roce 1933 a až do roku 1936 pracoval na oddělení Africké fonetiky na University College v Londýně. Jeho prací bylo dělat asistenta docentovi ve fonetice ve studiu kikujského jazyka. Dále také vyučoval kikujštinu na škole Orientálních a afrických jazyků. V roce 1936 odešel do London School of Economics and Political Science (LSE), aby získal titul antropologie pod vedením profesora Bronislwa Malinowského.^{88 89} Profesor Malinowski Kenyattu přesvědčil, aby svoji práci, kterou psal, rozšířil a udělal z ní knihu. To Kenyatta nakonec učinil a v roce 1938 knihu vydal pod jménem *Facing Mount Kenya*. Malinowski je z hlediska antropologie velice důležitý, kdy celou tuto vědní disciplínu zmodernizoval a ačkoliv se původně zabýval Melanésii a Austrálií, na konci dvacátých let dvacátého století obrátil svůj zájem směrem k Africe. Malinowski se začal zajímat o kikujskou problematiku, stejně jako o Kikuje samotné a již mnoho let se pokoušel o zřízení terénního programu v Keni. Proto pomáhal Kenyattovi s jeho knihou. Kniha je považována za základy, které se týkají antropologie Kikujů.⁹⁰ Kenyatta zde rozebírá například původ Kikujů, vzdělávací systém, sňatkový systém nebo systém vlády.⁹¹ Na obalu knihy je Kenyattova fotografie, kde má na sobě kůži přes jedno rameno a v ruce drží kopí. Fotografie má representovat starší z kmene a jejich status vážnosti a autority.⁹²

V roce 1939 Kenyatta bydlel v Londýně ve čtvrti Kings Cross, blízko jeho přátel, kteří byli členové Sdružení pro vzdělávání pracujících (Workers Educational Association, WEA), kteří mu našli práci lektora antropologie. Později se přestěhoval do Storringtonu v Sussexu.⁹³

V době, kdy přednášel pro WEA, byly zveřejněny různé články, které shrnovaly Kenyattovi přednášky, v nichž popisoval život Kikujů, jejich tradice a náboženství. V jednom článku pro deník *The Eastern Gazette*, který vyšel 30. listopadu 1939, například vysvětlil, jaký mají Kikujové vládní systém a označil jej jako “extrémní demokracii“. Podle něj šlo o systém, kdy každý adekvátně kvalifikovaný člen kmene měl právo podílet se něm. Když se kikujský chlapec stane mužem, může se politicky angažovat, ať již v Radě starších, Okresní radě nebo Národní radě. Další článek, který vyšel 10. února 1939 má podnadpis „Britská

⁸⁸ Na London School of Economics se Kenyatta seznámil s dánským princem Petrem, který studoval stejný obor a princ ho dokonce pozval, aby navštívil Dánsko.

⁸⁹ DELF, George, *Jomo Kenyatta*, s. 94–96.

⁹⁰ BERMAN, Bruce, *Ethnography as Politics, Politics as Ethnography: Kenyatta, Malinowski, and the Making of Facing Mount Kenya*, Canadian Journal of African Studies, Vol. 30, No. 3 (1996), s. 314–315, [20. 7. 2018] Dostupné z: <http://jstor.org/stable/485804>

⁹¹ Viz s. 5–7.

⁹² BERMAN, Bruce, *Ethnography as Politics, Politics as Ethnography: Kenyatta, Malinowski, and the Making of Facing Mount Kenya*, Canadian Journal of African Studies, Vol. 30, No. 3 (1996), s. 332, [20. 7. 2018] Dostupné z: <http://jstor.org/stable/485804>

⁹³ V tuto dobu potkal svoji budoucí manželku, Ednu Grace Clarkeovou, která byla také učitelkou.

nadvláda obávanější než italská nebo německá.“ V článku se psalo, že Kenyatta na přednášce obvinil Brity, že se k domorodcům ve východní Africe chovají tyransky a nespravedlivě. Dokonce prý řekl, že Hitler zkopíroval metody Britů ve východní Africe, kteří každý rok posílají do koncentračních táborů tisíce lidí. Byla to poměrně drsná a závažná kritika, která u Britů nemohla vyvolat pozitivní reakce. Vzhledem k tomu, že článek nebyl určen širokým masám obyvatelstva, britská strana zůstala bez odezvy.⁹⁴

V roce 1942 si Kenyatta vzal za manželku Ednu Grace Clarkeovou a o rok později se jim narodil syn Peter. Jeho práce se skládala z různých přednášek o Keni, které přednášel v různých uskupeních. Jeho posluchači byli především farmáři a vzhledem k tomu, že u Kikujů je zemědělství velice důležité, většinou si získal jejich sympatie. Co způsobovalo často kontroverze, byla ženská obřízka, což Angličani považovali za důkaz barbarismu afrických kmenů. Kenyatta se kikujský zvyk snažil bránit a vznášel kritiku na misionáře, kteří se zvyk snažili potlačit, aniž by se snažili pochopit jeho důležitost.⁹⁵

4.11. Panafrické hnutí

Když skončila druhá světová válka, Kenyatta okamžitě obnovil kontakt se svými politickými společníky a postupně doma trávil méně a méně času. V Manchesteru se začalo formovat Panafrické hnutí a tam se také Kenyatta vydal. Mezi zakladatele tohoto hnutí patřili Kwame Nkrumah, George Padmore, T. R. Mackonnen a Peter Abrahams. Po druhé světové válce způsobily události jako italské napadení Etiopie jednotu a soulad mezi jednotlivými panafrickými organizacemi. To v roce 1945 vyústilo v založení panafrické organizace Západní africký národní sekretariát (West African National Secretariat, WANS). George Padmore, předseda Mezinárodní kanceláře afrických služeb (International African Service Bureau), navrhl uskutečnění panafrického kongresu, který následoval hned po založení WANS.⁹⁶ Cílem organizací i kongresu bylo představit problematiku ohledně Afriky poválečnému světu, který se pomalu přestal zabývat válkou. Kenyatta v Manchesteru strávil celé léto roku 1945, kdy pomáhal Panafrickému hnutí v rozvoji. Dne 13. října 1945 byl kongres zahájen na radnici v Manchesteru a pokračoval osm dní, a zúčastnilo se ho přes dvě stě delegátů z celého světa. Jomo Kenyatta zde zastupoval KCA a byl zvolen předsedou Pověřovací komise (Credentials Committee) a zpravodaj Východoafrické sekce. Kenyatta zde nevyjadřoval nijak protievropský postoj a řekl, že v Keni poznává evropskou energii, a že

---

⁹⁴ SAVAGE, Donald C., *Jomo Kenyatta, Malcolm MacDonald and the Colonial Office 1938-1939 Some documents from the P.R.O.*, Canadian Journal of African Studies, Vol. 3, No. 3, 1969, [22. 6 .2018] Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/483910>

⁹⁵ DELF, George, *Jomo Kenyatta*, s. 113–118.

⁹⁶ ADI, Hakim, *Pan-Africanism and West African Nationalism in Britain*, African Studies Review, Vol. 43, No. 1, Special Issue of Diaspora (2000), s. 77–78, [20. 7 .2018] Dostupné z: <http://jstor.org/stable/524721>

doufá, že po získání nezávislosti Evropané zůstanou a budou integrováni určitou formou socialismu. Další hodnoty, se kterými se členové kongresu ztotožňovali, byly například podpora liberálních demokratických principů, Deklarace lidských práv a svobod a Atlantická charta.⁹⁷

Po kongresu Kenyatta zůstal v Manchesteru, kde se spolu s Mackonnenem a dalšími, organizovali založení Panafrické federace. Hlavním cílem federace se stala koordinace různorodých politických hnutí za nezávislost, které propukali v koloniích. Pokus, založit v Londýně pro tyto účely ředitelství, selhal.

Po skončení druhé světové války skončila také vláda konzervativce Winstona Churchilla a nastoupil Clement Attlee z Labouristické strany. To dalo naději mnohým africkým politikům, kteří doufali ve změnu kurzu koloniální politiky. Velká Británie byla po válce silně oslabena a neměla sílu držet pohromadě tak obrovské impérium. Navíc Spojené státy americké, na kterých byla Velká Británie silně finančně závislá, vyjádřily svůj názor na kolonialismus jako na zastaralý a odsouzeníhodný fenomén. V letech 1945 až 1951 přišla Velká Británie o mnohá území, včetně Indie, perly impéria. Dále přišla o Barmu, Cejlon a Palestinu.⁹⁸ Než však došlo k těmto změnám Kenyatta se v září roku 1946, aniž by nějak více varoval své přátele nebo rodinu, vrátil do Mombasy. Kenyatta strávil v Evropě více než šestnáct let.⁹⁹

4.12. Legislativní rada

Pro pochopení tématu je potřeba vrátit se o několik let dříve a zpět do Keni. V září 1944 guvernér Moore vybral Eliuda Mathu, školního učitele, aby se stal jako první Afričan členem Legislativní rady (Legislative Council). O tři týdny později se zformovala organizace na podporu Mathua, která se jmenovala Keňská africká unie (Kenya African Union, KAU).¹⁰⁰ Pro pochopení, proč bylo rozhodnuto o dosazení Afričana do Legislativní rady, je třeba se vrátit o několik let zpět. Od roku 1907, kdy proběhlo první zasedání Legislativní rady, se vedl boj o místa převážně mezi Evropany a Indy. V tuto dobu se o reprezentaci afrických zájmů Afričanem ani neuvažovalo. V roce 1924, po povstání kvůli Thukuově zatčení, se rozhodlo, že africké zájmy budou reprezentovány misionáři. První misionář, který tuto funkci zastával, byl reverend J. A. Arthur. Misionáři se této funkce ujali na dalších dvacet tři let. Změna přišla

---

⁹⁷ DELF, George, *Jomo Kenyatta*, s. 120–121.

⁹⁸ BRHELOVÁ, Jana, *Ekonomické limity britské zahraniční politiky v letech 1945–1951*, Praha 2014, s. 2, [20. 7. 2018] Dostupné z: www.vsfs.cz/prilohy/konference/kd_2014_brhelova.pdf

⁹⁹ DELF, George, *Jomo Kenyatta*, s. 121–123.

¹⁰⁰ O měsíc později byla organizace po nátlaku vlády přejmenována jako Keňská africká studijní unie (Kenya African Study Union, KASU). Název se znovu změnil na původní v únoru roku 1946. Pro přehlednost bude organizace označována pouze jako KAU.

až s misionářem reverendem L. J. Beecherem, který se zasazoval o zlepšení práv Afričanů a jejich reprezentace. Od třicátých let dvacátého století se totiž v Británii objevila nová myšlenka, a to reprezentace přímo domorodými Afričany. V roce 1938 zvážila Exekutivní rada (Executive Council) zařazení afrických členů do Legislativní rady, ale nakonec nápad odložila s odůvodněním, že v současnosti stejně není vhodný kandidát na tuto pozici. V roce 1944 guvernér Moore podal zprávu Legislativní radě, že by měla rada místo odcházejícího člena Montgomeryho nahradit Afričanem, jímž se stal Eliud Mathu.¹⁰¹

Harry Thuku se na založení KAU také podílel, kdy podporoval zvolení Eliuda Mathua do Legislativní rady. Dokonce do Legislativní rady poslal dopis, kde Mathua na tuto pozici doporučuje. Thuku byl zvolen jako první předseda KAU. Francis J. Khamisi byl pověřen funkcí sekretáře sdružení a Albert Awino jeho pokladníkem. Harry Thuku měl v tu dobu příliš mnoho povinností, kdy se angažoval v KAU, KPA a také obdělával svoji farmu.¹⁰² Proto na svoji funkci rezignoval již v lednu roku 1944 a v únoru byl na jeho pozici zvolen James S. Gichuru. Pod jeho vedením se organizace začala více zasazovat o politické záležitosti.¹⁰³

4.13. Návrat Kenyatty do Keni

Když se Kenyatta vrátil do Keni¹⁰⁴, znamenalo to, že se vrátil energický vůdce, kterého KAU postrádala již mnoho let. Mezi lety 1947 až 1948 začal Kenyatta cestovat po zemi a získával podporu nejen od Kikujů ale i od dalších kmenů. Vyhledal i Koinangeho, jednoho z náčelníků Kikujů a uzavřel s ním alianci, a dokonce dostal jeho dceru, Grace Wanjiku, za manželku. V návaznosti na tyto jeho aktivity byl zvolen 1. června 1947 prezidentem KAU.¹⁰⁵ Kenyatta byl sice považován za přirozeného vůdce, to ovšem neznamená, že neměl problémy. V době Kenyattova návratu byla ekonomická situace Keni, jakožto státu závislém především na zemědělství, velice špatná. Nairobi si procházelo chaosem v sociální i ekonomické sféře. Navíc se země nemohla pořádně opřít ani o svůj tradiční pilíř, náboženství. I v této oblasti se objevovaly konflikty. Vznikaly různé náboženské sekty, které byly většinou orientovány proti bílým osadníkům. Konkrétně například sekta Lidé boha (People of God), kde se hlásalo, že přijde černý Kristus, který Evropany vyžene.¹⁰⁶

Poté, co byl Kenyatta zvolen prezidentem KAU, se vybralo nejvíce peněz od jejího založení. To byl důkaz, že Kenyatta byl pro členy sdružení důvěryhodným. Kenyatta shrnul

---

¹⁰¹ SPENCER, John, *The Kenya African Union*, s. 115–122.

¹⁰² THUKU, Harry, *Harry Thuku*, s. 65–66.

¹⁰³ ROSEBERG, JR., C. G., NOTTINGHAM, *The Myth of "Mau Mau"*, s. 214.

¹⁰⁴ V této době se objevili i další vůdci, kteří sehráli důležitou roli během povstání Mau Mau, a to Bildad Kaggia a Henry Kahinga Wachanga

¹⁰⁵ FRANKS, James, *Scram from Kenya! from colony to republic*, Sussex 2004, s. 40.

¹⁰⁶ DELF, George, *Jomo Kenyatta*, s. 130–131.

politiku KAU do několika bodů, kde vysvětlil, že KAU nebude vzdorovat Evropanům, ale bude bojovat za rovná práva, dobré školy a rovnoprávné školství pro všechny rasy. KAU mělo dále pomoci zrušit systém kipande a získat zpět kikujskou půdu. V červnu měl projevy v několika místech v Keni, jako například v Kiambu nebo Meru, kde bylo vidět, že Kenyatta dodal KAU novou sílu. Poté ale Kenyatta apeloval na spolupráci s vládou na to, že svých cílů musí dosáhnout diplomacií. To se nelíbilo pobouřeným masám Keňanů.

Povstání Mau Mau sice oficiálně začalo v roce 1952, ale jeho počátky můžeme najít již ve čtyřicátých letech dvacátého století. Konkrétně v roce 1944, když se vůdci bývalé, již zakázané KCA, vrátili domů z vězení, konkrétně do Kiambu. Vůdci, kteří nebyli zatčeni, však požadovali, aby po svém návratu složili přísahu. Nechtěli, aby se opakovaly události po propuštění Harryho Thukua, který v zajetí podle nich uzavřel s vládou dohodu a změnil tak své postoje. Tato přísaha se pozvolna šířila a skládala ji většina členů KCA. Přísahu lze chápat jako určitý akt věrnosti. Britští úředníci viděli v přísaze radikální, militantní a ničivý akt. Ve skutečnosti to však bylo právě naopak, kdy akt znamenal výzvu k politické obezřetnosti a byl určen pouze starším, zkušeným a umírněným členům. Alespoň ze začátku, tomu tak bylo. Přísaha se rozšířila poté, co byl v roce 1949 vydán Keňský plán.¹⁰⁷ Změna přišla, když se přísaha dostala do Nairobi, kde získala násilný a militantní podtext.¹⁰⁸

Přísaha se šířila rychle a nedala se nijak kontrolovat. Skládali ji mladí lidé, kteří se stali rychle radikální a mnoho respektovaných Kikujů jim platilo poplatky jenom proto, že z nich měli strach a chtěli tak ochránit své rodiny.¹⁰⁹ Po vyhlášení Výjimečného stavu se přísaha stala ještě radikálnější, ovšem tu skládali pouze přímí účastníci povstání, kteří se schovávali v lesích a aktivně bojovali proti Britům.¹¹⁰

Nemohoucnost KAU v letech 1948 a 1949 ovšem neznamenal, že by zde v těchto letech, nebyla ze strany Afričanů, žádná politická činnost. Ilegální hnutí, s kořeny v třicátých letech, se v těchto letech formovalo a vývin Afričanů, kteří vedli KAU v letech 1950 a 1951 vyústilo v neochotu britské vlády vyhovět požadavkům. To vedlo k eskalaci anti-evropského násilí, na které vláda zareagovala tak, že v říjnu 1952 vyhlásila výjimečný stav. Touto cestou se Keňa dostala až k povstání Mau Mau, které začalo v roce 1952.¹¹¹

---

¹⁰⁷ Blíže vysvětlen níže.

¹⁰⁸ DELF, George, *Jomo Kenyatta*, s. 203–210.

¹⁰⁹ ANDERSON, David, *Histories of the hanged, The Dirty war in Kenya and the end of Empire*, New York-London 2005, s. 42–43.

¹¹⁰ GREEN, Maia, *Mau Mau Oathing Rituals and Political Ideology in Kenya: A Re-Analysis*, *Africa: Journal of the International African Institute*, Vol. 60, No. 1, (1990), s. 77, [20. 7 .2018] Dostupné z: <http://jstor.org/stable/1160427>

¹¹¹ Tamtéž, s. 202. [20. 7 .2018] Dostupné z: <http://jstor.org/stable/1160427>.

4.14. Radikální skupiny

Již od čtyřicátých let dvacátého století v Nairobi vznikaly militantní skupiny, které se později začaly politicky angažovat. V letech 1945 a 1946 v Nairobi silně vzrostla kriminalita. Vznikaly kriminální gangy, které se většinou dělily podle etnické příslušnosti. Nejvýraznější byli znovu Kikujové. V roce 1947 byl založen nejvýraznější gang, Anake a forti neboli Forty Group. Skupina se většinou skládala z bývalých vojáků, kteří bojovali za britské zájmy během druhé světové války. Vojáci se většinou vraceli s představou investice do nějakého malého podniku nebo obchodu. Většinou se jim však nepodařilo získat potřebné licence, které získali známí úředníci. Vysloužilci tedy vedli obchod bez licence a přecházeli tak do ilegality. Forty Group se angažovala také politicky a vyznačovala se svým militantním postojem. Skupina se neztotožňovala s postoji, které zaujímal KAU, protože podle nich byla KAU příliš umírněná a pomalá.¹¹²

Forty Group se nicméně v roce 1949 rozpadla. Její bývalí členové začali podporovat nebo se přidávat do další podobné skupiny, a to do skupiny známé pod názvem Muhimu, která byla založena v roce 1940. Ve skupině se vykonávala přísaha, shromažďovaly se zbraně a střelivo a připravovali se postupně na násilný střet, který považovali za nezbytný, pokud chtěli, aby Kikujové získali svobodu a nezávislost na Evropanech. Na rozdíl od Kenyatty, který prosazoval, že politika je pouze pro zkušené starší členy, Muhimu ovlivňovala a shromažďovala mladou a impulzivní generaci. Mezi roky 1948 a 1950 se objevila myšlenka domluvy s Muhimu. Dva prominentní vůdci, Fred Kubai a John Mungai, se sešli s Peterem Mbiyu Koinangem. Koinange je pozval k připojení ke KAU a složení přísahy. Mungai a Kubai souhlasili, ale pod podmínkou, že by jejich stoupenci podstoupili přísahu, aniž by museli platit s ní spojený poplatek a navíc by přísaha měla být předělána, aby byla více militantní.¹¹³

4.15. Radikalizace KAU

Muhimu bylo ke KAU přiřčeno a to vedlo k dramatické proměně přísahy KAU. Není zcela jasné, co si Kenyatta o přidružení Muhimu myslel, a zprvu o tom zřejmě vůbec nevěděl. Přiřčování Muhimu se dá považovat za další krok blíže k násilnému povstání. Skupina neztrácela čas a rychle se chopila politické agendy strany a pro legitimizování nové přísahy a jejích činů se mohla „schovávat“ za Kenyattovo jméno, s čímž Kenyatta nemohl nic dělat.

---

¹¹² ANDERSON, David, *Histories of the hanged*, s. 35–37.

¹¹³ Tamtéž, s. 37–38.

Během roku 1949 pod vedením Kubaie a Mungaie proběhly první přísahy, kdy ji složilo dvacet čtyři klíčových členů, kteří měli kampaň šířit dál. V roce 1950 byla přísaha rozšířena na taxikáře z Nairobi. Své aktivity hlásili vůdcům KAU ve velice stručné a hlavně upravené verzi a většina jejich činů zůstávala utajena. Umírněná část vedení KAU ztratila kontrolu nad jejím vedením a již nikdy ji nezískala zpět.¹¹⁴ Jomo Kenyatta sice byl vůdcem KAU, nicméně pouze umírněného křídla. Druhé křídlo bylo mnohem radikálnější, a proto zde vznikaly třetí plochy, které spouštěly výbušnou atmosféru. Kenyatta a ostatní vůdci KAU se snažili tyto postoje zklidňovat, ale nepřátelství, které se šířilo obyvatelstvem, bylo příliš silné. Kenyattova pozice byla tím pádem oslabena, právě kvůli jeho umírněnosti a ve shrnutí lze tyto roky označit za dobu zmatku a nejistoty KAU.

V roce 1949 se KAU musela zabývat další událostí, a to když Volební unie (Electors Union) vydala již zmiňovaný Keňský plán (Kenya Plan). Je to fascinující dokument, který shrnuje znepokojení bílých osadníků ohledně nevzdělaných Afričanů, kteří se v té době dostávali do vedení. Dále vyjadřuje jejich volání po osvícené evropské politice na nejvyšších místech a jejich touhu vytvořit z Keni domov, nejen pro sebe samé, ale také pro další generace. KAU byla příliš slabá na jakékoliv akce proti Keňskému plánu a zůstala v nečinnosti. Několik měsíců poté, poslalo devět Afričanů, nicméně žádný z nich nebyl členem KAU, petici, která Keňský plán odmítala.¹¹⁵

4.16. Zbavení umírněného vedení KAU

Než povstání vypuklo, došlo v Nairobi ke změně vedení KAU. V únoru 1951 se Eluid Mutonyi a Kubai rozhodli zbavit se umírněných vůdců. V červnu 1951 se konaly volby do vedení KAU, a právě toho hodlali využít. Jejich stoupenci zaplnili Kaloleni Hall, místo, kde byla volba prováděna a před zraky šokovaného Kenyatty smetli tabuli hlasování a na místo předsedy byl zvolen Fred Kubai. Místopředsedou se stal John Mungai. Místa generálního sekretáře se ujal Bildad Kaggia a pokladníkem se stal Paul Ngei. Všichni to byli členové Muhimu a tedy radikálního křídla KAU. Militantní stoupenci tedy převzali vedení a získali nad KAU nadvládu. Radikálové postupně ovládli i další kikujské území, a to Meru, Embu a Kamba. Jediné území, které plně neovládli, bylo Kiambu. Jak rostla síla Muhimu rostla také míra násilí.

Jomo Kenyatta povstání Mau Mau ani nezorganizoval a ani ho nepodporoval, ačkoliv byl právě z tohoto později obviněn a vsazen do vězení. Kenyatta Muhimu kritizoval, protože viděl, že se nedají kontrolovat a nemají žádnou disciplínu. Kenyatta ovšem pravděpodobně

---

¹¹⁴ ANDERSON, David, *Histories of the hanged*, s. 38–39.

¹¹⁵ SPENCER, John, *The Kenya African Union*, s. 183–184.

nevěděl jakou sílu Muhimu nabralo a jakou mají moc. Mnoho lidí si nicméně myslelo, že byl za povstání zodpovědný, nebo že měl minimálně dostatek vlivu na to, aby povstání zastavil dříve, než začalo.¹¹⁶ Anne Cox se vyjádřila, že byl v určité době Kenyatta považován za „vůdce temnoty a smrti“.¹¹⁷ To dokazuje, že většina lidí si rozdíl mezi umírněnou částí KAU a tou radikální neuvědomovala. Vláda to neviděla jinak a spatřovala v něm hrozbu a tak byl zatčen hned na začátku povstání během operace Jock Stock,¹¹⁸ tedy v říjnu roku 1952. Ve vězení zůstal až do konce povstání v roce 1961.¹¹⁹

---

¹¹⁶ DELF, George, *Jomo Kenyatta*, s. 147.

¹¹⁷ Svědectví Anne Cox získané dne 18.7.2018 na základě elektronické komunikace.

¹¹⁸ Během této operace byl vydán zatykač na vůdce KAU a další členy, kteří byli považováni za nebezpečné. Nejradikálnějším vůdcům se však podařilo utéct do lesa a vyhnout se zatčení.

¹¹⁹ FRANKS, James, *Scram from Kenya!*, s. 121.

5. Závěr

Povstání Mau Mau a cesta k němu byla dlouhá a komplikovaná. Celý spor Kikujů a bílých osadníků se točil neustále kolem hlavního problému, držení půdy. Nepochopení příchozích Evropanů, ohledně toho jaké pouto Kikujové k tomuto území chovají, vedlo až k násilnému a brutálnímu povstání. Příčin bylo samozřejmě mnohem více, ale problematika držení půdy je podle mého názoru nejvýraznější a řešení tohoto problému mělo pro Kikuje vždy nejvyšší prioritu. Než k povstání došlo, objevilo se mnoho vzdělaných kikujských vůdců, kteří se snažili s vládou domluvit pomocí diplomatiky a násilný střet neprosazovali. Kikujské organizace jako Kikujské sdružení, Východoafrické sdružení, Kikujské centrální sdružení nebo potom Keňská africká unie sepisovaly memoranda a petice, kde se snažily upozornit na křivdy, které se dějí v každodenním životě domorodým obyvatelům. Vláda většinou udělala pramálo a myslím si, že to bylo především vzdáleností odpovědných orgánů. Než se na ministerstvo kolonií dostalo hlášení, prošlo rukama mnoha úředníků a někteří petice kikujských sdružení nebrali vážně.

Oba hlavní vůdci, Harry Thuku a Jomo Kenyatta, byli zatčeni. Každý za jiných podmínek ale důvody byly stejné. Stali se pro vládu příliš nebezpeční, a proto byly jejich hlasy, alespoň dočasně umlčeny.

Za velký zlom považuji, když se ke KAU přičlenilo militantní uskupení Muhimu, vedené Fredem Kubaie a Johnem Mungaiem. KAU se začala stávat radikálním uskupením, ačkoliv vedení, jako například Jomo Kenyatta, bylo stále umírněné. Jenomže právě pro svoji umírněnost vůdci nemohli takové míře radikalismu čelit a odvracet ho. Tento spor dostal Keňu na křižovatku mezi povstáním Mau Mau a smírným řešením. Poslední kapkou, která rozhodla o směru k povstání, bylo nahrazení vůdců, kteří si nepřáli násilné řešení. Nakonec k povstání, pod vedení militantních vůdců KAU došlo.

Britské impérium se během staletí různě měnilo, ale mělo nesmírnou sílu, jak politickou tak ekonomickou. Po druhé světové válce, klesl vliv Velké Británie na mezinárodní scéně. Důvodem byla vyčerpanost válkou, kdy nezbyly prostředky plně se věnovat zahraničním problémům. A pokud ano, musela se vypořádat s vlivem Spojených států amerických a Sovětského svazu, kteří po válce získali největší vliv. Kusy impéria se postupně odlamují a kolonie získali postupně nezávislost. Keňa ji získá v roce 1963, dva roky poté, co skončilo násilné povstání Mau Mau.

Seznam literatury

Odborná literatura

ANDERSON, David, *Histories of the hanged, The Dirty war in Kenya and the end of Empire*, New York-London 2005.

DELF, George, *Jomo Kenyatta*, New York 1975.

ELKINS, Caroline, *Imperial reckoning, The untold tory of Britain's gulag in Kenya*, New York 2005.

FERGUSON, Niall, *Britské impérium, Cesta k modernímu světu*, Praha 2007.

FRANKS, James, *Scram from Kenya! from colony to republic*, Sussex 2004.

KLÍMA, Jan, *Dějiny Afriky: Vývoj kontinentu, regionů a států*, Praha 2012.

KENYATTA, Jomo, *Facing Mt. Kenya*, New York 1965.

KLÁNSKÝ, J., *Keňa*, Praha 1967.

LEAKY, L. S. B., *Mau Mau and the Kikuyu*, London 1952.

ROSEBERG, JR., C. G., NOTTINGHAM, J., *The Myth of "Mau Mau": Nationalism in Kenya*, New York 1966.

SPENCER, John, *The Kenya African Union*, London 1985.

THUKU, Harry, *Harry Thuku: an autobiography*, Nairobi 1970.

Články a internetové zdroje:

ADI, Hakim, *Pan-Africanism and West African Nationalism in Britain*, African Studies Review, Vol. 43, No. 1, Special Issue of Diaspora (2000), s. 77–78, [20. 7 .2018] Dostupné z: <http://jstor.org/stable/524721>

AYIAR, Sana, *Empire Race and the Indians in Colonial Kenya's Contested Public Political Sphere, 1919 – 1923*, in: Journal of the International African Institute, Vol. 81, No. 1, February 2011, [5.4. 2018] Dostupné z: <http://jstor.org/stable/41484969>

BECK, Anne, *Some observation on Jomo Kenyatta in Britain. 1929-1930*, Cahiers d'Études Africaines, Vol. 6, 1966, s. 318, [22. 6 .2018] Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4390930>

BERMAN, Bruce, *Etnography as Politics, Politics as Etnography: Kenyatta, Malinowski, and the Making of Facing Mount Kenya*, Canadian Journal of African Studies, Vol. 30, No. 3 (1996), s. 314–315, [20. 7 .2018] Dostupné z: <http://jstor.org/stable/485804>

BRHELOVÁ, Jana, *Ekonomické limity britské zahraniční politiky v letech 1945–1951*, Praha 2014, s. 2, [20. 7 .2018] Dostupné z: www.vsfs.cz/prilohy/konference/kd_2014_brhelova.pdf

FIALA, Vít, *Socio-ekonomické aspekty britského kolonialismu v Keni*, Plzeň 2013.

GREEN, Maia, *Mau Mau Oathing Rituals and Political Ideology in Kenya: A Re-Analysis*, Africa: Journal of the International African Institute, Vol. 60, No. 1, (1990), s. 77, [20. 7 .2018] Dostupné z: <http://jstor.org/stable/1160427>

KIEREINI, Douglas, *Rise, fall of Harry Thuku* in: Business Daily, [28. 3 .2018], Dostupné z: <https://www.businessdailyafrica.com/lifestyle/society/Rise-fall-of-Harry-Thuku/3405664-4296872-bmsd27/index.html>

Kolonialismus, [19. 7 .2018], Dostupné z: <https://kolonialismus.webnode.cz/britske-imperium/britske-kolonie/sprava-britskeho-imperia/>

MUNGEAM, G. H., *Masai and the Kikuyu Responses to the Establishment of British Administration in the East Africa Protectorate*, The Journal of African History, Vol. 11, No. 1., (1970), s. 128, [20. 7 .2018] Dostupné z: <http://jstor.org/stable/180220>

ROWE, John A., *Jomo Kenyatta*, [18. 6 .2018] Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Jomo-Kenyatta>

SAVAGE, Donald C., *Jomo Kenyatta, Malcolm MacDonald and the Colonial Office 1938-1939 Some documents from the P.R.O.*, Canadian Journal of African Studies, Vol. 3, No. 3, 1969, [22. 6 .2018] Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/483910>

STELLNER, František, „Nový kurs“ a „světová politika“: *Zahraniční politika Německa v 90. letech 19. století*, in: Historický obzor, roč. 1, č. 7/8, 1990–91.

6. Seznam příloh

Příloha č. 1: Mapa Keni (ELKINS, Caroline, *Imperial reckoning, The untold tory of Britain's gulag in Kenya*, New York 2005, s. 6.)

Příloha č. 2: Harry Thuku jako student, 1932 (THUKU, Harry, *Harry Thuku: an autobiography*, Nairobi 1970.)

Příloha č. 3: Jomo Kenyatta ([25.7.2018] Dostupné z:

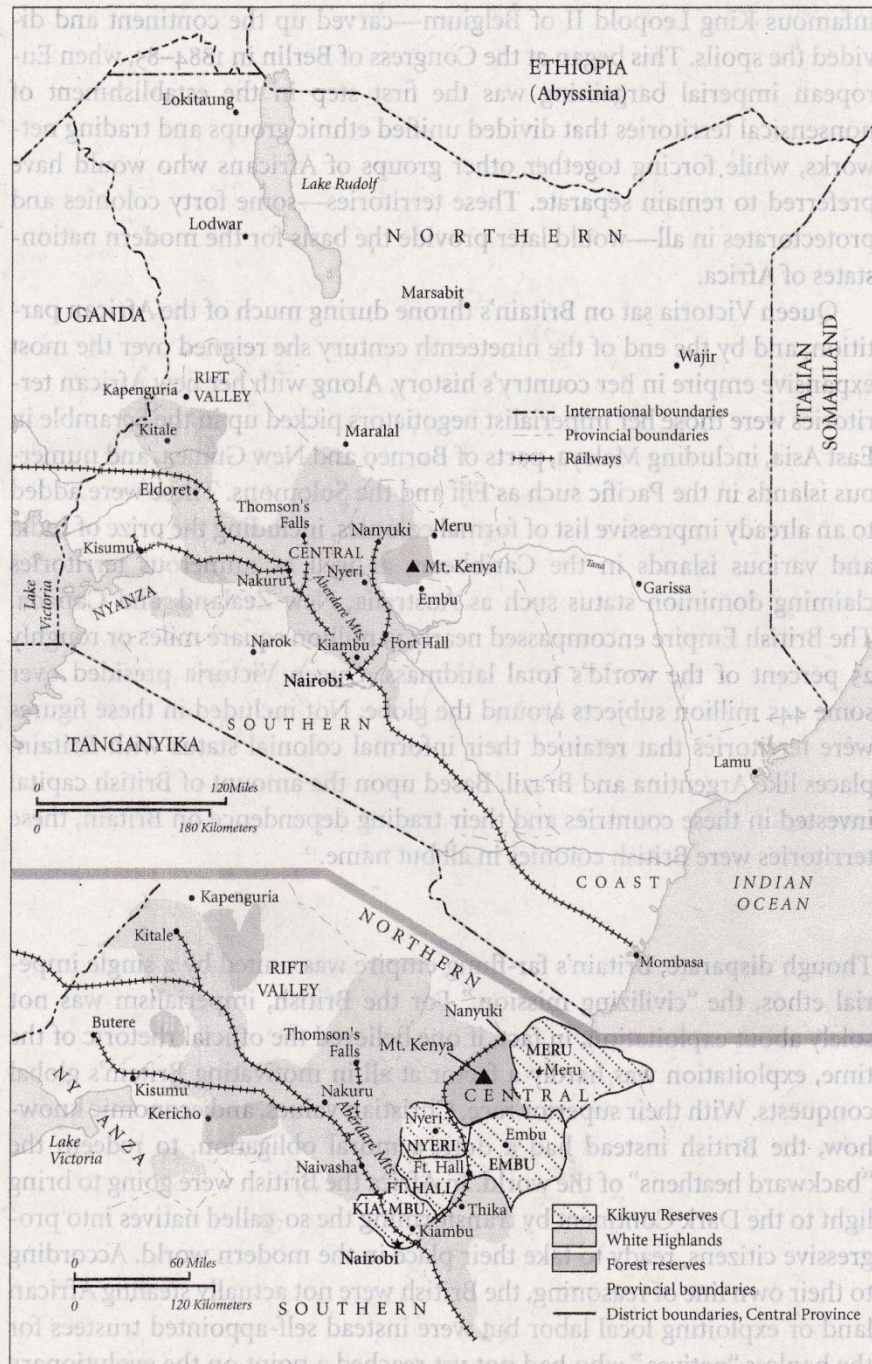
<https://www.britannica.com/biography/Jomo-Kenyatta>)

Příloha č. 4: Obal knihy Facing Mount Kenya, (KENYATTA, Jomo, *Facing Mount Kenya*, New York 1965.)

Příloha č. 5: kipande (THUKU, Harry, *Harry Thuku: an autobiography*, Nairobi 1970.)

Příloha č. 6: Obsah kipande (THUKU, Harry, *Harry Thuku: an autobiography*, Nairobi 1970.)

Příloha č. 1: Mapa Keni

Kenya with Kikuyu Reserves and the White Highlands Inset

Příloha č. 2: Harry Thuku jako student, 1932

Příloha č. 3: Jomo Kenyatta

Příloha č. 4: Obal knihy Facing Mount Kenya

Příloha č. 5: kipande

Příloha č. 6: Obsah kipande

N. P. R.
COLONY AND PROTECTORATE OF KENYA

CERTIFICATE ISSUED UNDER THE NATIVE REGISTRATION ORDINANCE, 1921

A.
(To be retained by Native)

NAME OCHIENG Father's name OGOMA
 District S-KAVIRONDO Tribe TALUO S.K. 305096
 Location KAKISINGIRI Sub-Location NAM No. 305096
 Group ROO Clan WADIANGA
 Circumcision Age 18 or year) CH. ODUNDO P. 2/36 C
 Signature of Registering Officer [Signature]
 Date 4/5/31 District SOUTH KAVIRONDO

(1) Name of Employer and District.	(2) Nature of Employment.	(3) Date of Employment.	(4) Rate of Wages:		(5) If Posho given, add "Posho."	(6) Date of Discharge.	(7) Employer's Signature (when discharging Native).
			On Engagement.	On Discharge.			
<u>Langat & Co. Ltd.</u>	<u>Lab</u>	<u>11-5-31</u>	<u>12/-</u>	<u>12/-</u>	<u>5/-</u>	<u>9/10/31</u>	<u>[Signature]</u>
<u>NGIGA MINING CO., LTD.</u>	<u>"</u>	<u>18-1-38</u>	<u>16/-</u>	<u>16/-</u>	<u>Posho</u>	<u>24/5/38</u>	<u>[Signature]</u>
<u>NGIGA MINING CO., LTD.</u>	<u>Driving</u>	<u>11/10/39</u>	<u>16/-</u>	<u>22/-</u>	<u>Posho</u>	<u>6-9-39</u>	<u>[Signature]</u>
<u>KEREKE</u>	<u>SAKWA</u>	<u>8/9/40</u>	<u>14/-</u>	<u>14/-</u>	<u>Posho</u>	<u>13/5/40</u>	<u>[Signature]</u>
<u>Langat & Co. Ltd.</u>	<u>Sugar</u>	<u>28/7/40</u>	<u>14/-</u>	<u>14/-</u>	<u>Posho</u>	<u>13/5/40</u>	<u>[Signature]</u>